

Davorin Trstenjak in Matija Majar.

(Poroča J. R.)

V rokopisni ostalini Majarjevi sem našel dvoje pisem: jedno Trstenjakovo in jedno Majarjevo, kateri prav jasno kažeta značaj in mišljenje teh zaslužnih slovenskih prvoboriteljev in prijateljev. Priobčujem ji neizpremenjeni.

Na Ponikli, 27. kimovca 1870.

Predragi prijatelj!

Midva sva se nekedaj pobratila ino se v dopisih tikala, ali ker si tako redko dopisu-

jeva, si Ti, dragi Matija, gotovo že pozabil na najne-

prijateljske razmere; toda oživiva je sopet in govoriva kot brat k bratu.

Ti si gotovo že obupal nad mojim prijateljstvom, ker Ti na Tvoj ljubeznivi list še le sedaj, ko je že pol leta preteklo, odgovorim. Ali to se ne godi samo Tebi,

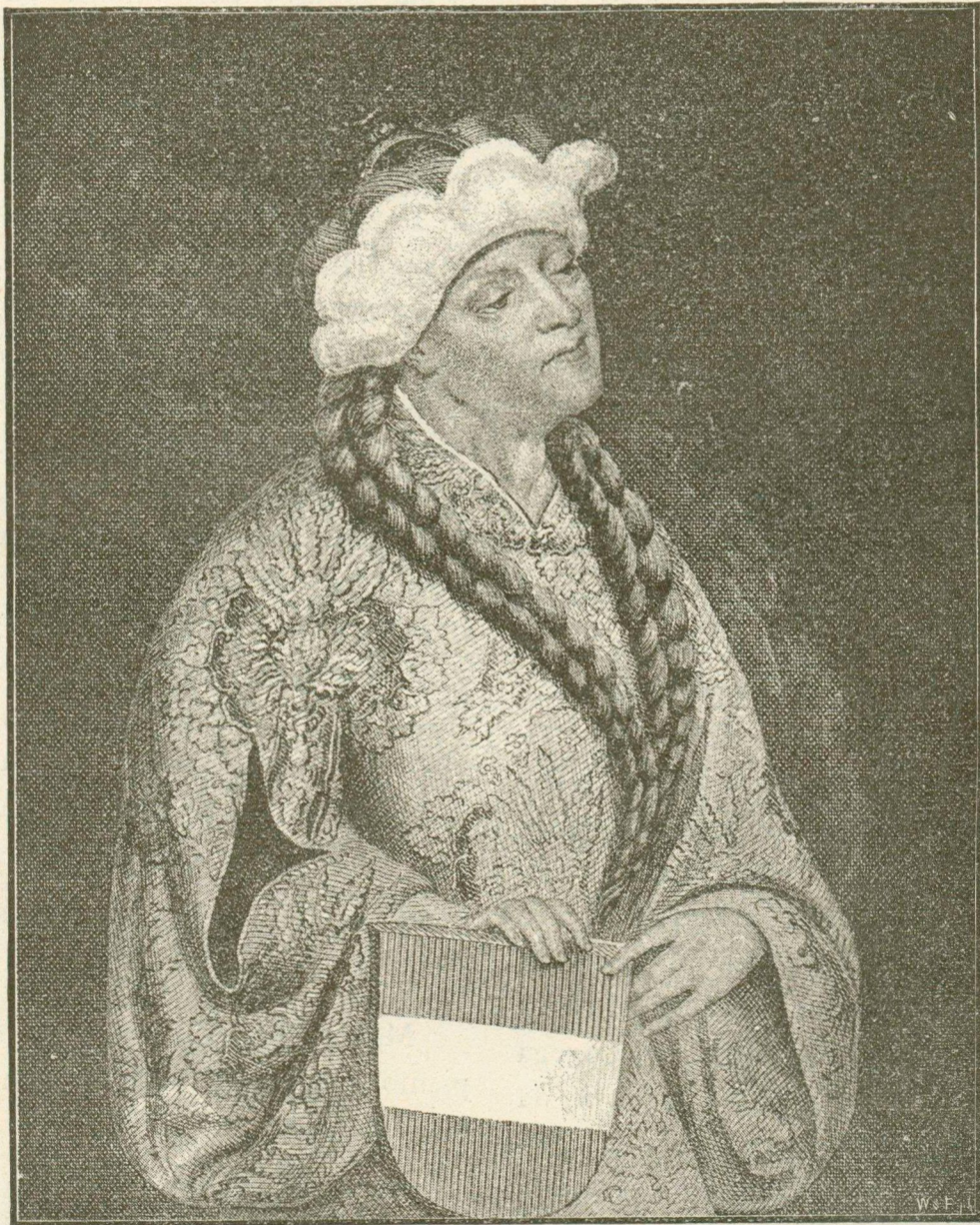
temveč tudi drugim prijateljem. Prvič imam mnogo korespondencij po vsem slovenskem svetu, drugič je vlastovitost

moje čudi, da rajši pišem deset pol učenih člankov, nego edno polo pisma. Zraven tega

sem tako obdan z oekonomičnimi posli, da je moj duh redko vbran in voljan poprijeti se peresa. Moja nova fara je tako zanemarjena gledé poslopja in zemljišča, da vse moči moram gospodarstvu posvečevati, tudi stavimo letos nov turen, in pri takem delu je treba ves čas porabiti k priganjanju, pripravljanju, privražanju od jutra do mraka, in tako se človek utruji, da mu ni vsikdar volja do dušnega dela. Sedaj sem dovršil, škof ga je blagoslovil o prilož-

nosti birmanja, in tako sem brez večih skrbi, in tudi ob 100 g. denarja. Sedaj bodem sopet humorist Vic-

ko Dragan, 'Επίχαρμος itd. ker, kedar imam denar, nimam humora. Ali 'maledictae haemorrhoides, exsecrata nervositas', te kugi me mučite, da glava je pusta pogostem, in roka trepeče kot trstika na vodi. Mislim, da skoro pojdem 'ad patres conscriptos'. Petdeset in tri na hrbtu imeti je že

Vojvoda Albreht „s kito“.

precěj težka butara za izvoženega konjiča.

Sedaj odgovor na Tvoja vprašanja.

Napev k pesmi „Komar je mož“ je priložen, v note ga je postavil moj kaplan B. Juri, kateri je izvrsten ‚musicus‘. Napeva k pesmi „Desetnica“ nimam, gotovo se najde v Vrazovi zapuščini, ktera je sedaj v rokah prof. Šolarja v Ljubljani, kateri literarne ostanke Vrazove ureduje.

Zastran narodnih običajev, navad in iger so naši slovenski časniki narboljši iztočniki. Rajni prof. Puff je nekaj pisal ali nekritično v svojem ‚Marburger Taschenbuch‘, tudi časnika ‚Aufmerksame‘ in ‚Styria‘ sta imela takošne članke, vendar tudi ne vsakokrat kritično spisane, večidel po slovenskih iztočnikih priobčene po Dr. Klunu, Dimicu itd. Vaš Koroški spisatelj Dr. Pogatschnigg, ako se ne motim sedaj v službi pri političnem okolišu celjskem, ima tudi lepo zbirko koroških običajev. Sicer je zagrizen Nemčur, vendar bi Ti vtegnil postreči vsaj z dotično literaturo. On ne razumi dobro slovenski, bodeš mu tedaj mogel po nemški pisati.

‚Slovenska matica‘ tudi hrani več rokopisov te stroke, in misli jih izdavat, jaz sem sicer v odboru za izdavanje narodnega blaga, a dosedaj niše sem dobil ni črkice za presojevanje. Vse gre počasno, ker pri Matici vlada kranjski hegemonizem in absolutizem. — Da Ti pridno nabiraš gradivo za prazgodovino Slovenov, mi je pravil bogoslovec goriški Valentinčič, kateri je Tebe in mene obiskal, ali brate! bojim se, da se Ti ne bode godilo kje, kakor nekaj meni in rajnemu Kollaru, da ne sežeš predeleč. Svetujem Ti, da prebiraš izvrstne kritično pisane članke Gilferdingove: „Drevnejši period istoriji Slavjan“, začete leta 1868 in razglašene v časniku „Vjestnik Evrope“. On razjasnuje in odkriva celo nove virnike, začel je z adrijanskimi Veneti in sedaj opisuje in dokumentuje slovanskost Noričanov, ali niše sem dobil v roke njegovega poslednega dela. G. Valentinčič mi je pravil, da si Ti našel pri nekem starem pisatelju ime „Bogostan“ ‚eine wahre Götterwohnung‘, — kje ta vest je zapisana? Vendar „Bhagasthana“ je tudi sanskr. in zendsk; toda so vtegnili biti prebivalci al Indi al Persi. Pošli mi dotični tekst, da ga presodim. Jaz pradomovino Slovenov iščem v Azii na boku Kaspijskega morja na nišanskih

planjavah do Varkanie, kar so Grki popačili v Hyrkania. Varkania pomenja: ‚Wolfsland‘, in res v Evropi najdemo rod Vlkov in Vlkomirje, na Štirnem ves Vukmarje. Tudi rod Nišanov se najde v stari zgodovini Slovenov na treh različnih mestih. Niša, nisa, pomenja ‚Bergwiese‘, in medijska nišanska planjava je slovela zarad izvrstne konjereje, znano pa Ti je, da že Homer hvali konjerejo Venetov. Venet je bilo domače ime Slovenov, in čudil sem se, da še na Koroškem v zgornjem Roži, fari sv. Jakopa živi rodbina „Venet“ (glej Moh. Koledar pro 1871 pag. 55). Gilferding izpeljava: Venet iz sansk. oblike ‚Vanitas‘ in pravi, da je to synonymno poznamenovanje plemenskih imen: ‚Arjas‘, ‚Eran‘, ‚Sarmat‘, kar pomenja: ‚venerabiles, laudabiles‘. V starobolg. superl. ‚unejši‘ za ‚vanejši‘. G. Valentinčič mi je rekel, da tudi Ti v Macedoncih hočeš najti Slovane; ta ne bode držala, zato mi pošli delo, prvlje ko ga daš natisnoti v pregled; jaz sem postal v preiskovanju miren in treznega duha, in ne bom nikdar imel homerovega Kolosensa za Slovena, ker vem, da besedo „kolo“ so rabili Sarmati, Traki in Frygi v pomenu „voz“, a vendar niso bili Sloveni.

Jaz spisujem razlage symbolov na rimskih spomenicah v Noriku najdenih. Letošnji letopis matični bode prinesel znamenit članek o tako krivo imenovanem Orfejevem spomeniku v Ptuj, kterege si leta 1848 sam vidil, ko si me bolanega na ospicah obiskal. Poklonim Ti tudi v znak prijateljske ljubezni moj narnovejši spis o „Triglavu“. Ako želiš več iztisov piši mi, eksemplar velja 30 kr. — Da si mi zdrav in vedno moj, kakor sem jaz ves

Tvoj

stari špartanec

Davorin.

Matija Majar Ziljski je odgovoril s sledečim pismom, katerega prvopis sem našel v njegovi ostalini.

Predragi slavjanski brat!

Zahvalim se serdečno za Tvoju knjigo ‚Triglav‘ — za Tvoj podučiven list, i za prevažni za moje delo napev ‚Komar je mož‘. Tvojemu kaplanu Jurju se za spisovanje napeva hvaležno poklonim; ako mi bode samo nekoliko mogoče,

mislim Vaju v Ponikvah objiskati. Zavoljo napeva k pesmi ‚Desetnica‘ pišem po Tvojem prijateljskom nasvetu gosp. Šolarju v Ljubljano.

‚Drevnejši period istoriji Slavjan‘ Gilferdingov si vsakako kupim. Dobro da si me opomenil.

Jaz spisujem i nabiram gradivo za knjigu: „O sledih in prosveti Praslavjan.“ Prvi del knjige: „O sledih Praslavjan“ bode obsegel blizo 24 tiskanih listin (Bögen) isto toliko drugi del.

Midva delava obadva na polju slavjanske slovesnosti, vendar na raznih njivah. Ti obdeluješ polje slavjanske mitologije, Simbolike i Antisimbolike po napisih na rimskih kamenih, po mnenju i mislih učenih mož, kateri su živeli večji del v 18. i 19. stoletju po Kristusu i potverđjuješ svoje izreke iz etimologije.

Jaz pa prejkujem najstarejšo zgodovino Slavljana, po gerčkih i rimskih starospisovateljih (po klasikih) i po pesnih, pripovedkah i navadah ješče sadaj obstoječih med Slavljani. — Moja knjiga bode govorila o časih pred Kristom: iz tega uže lahko prepričaš se, da jaz za se, sam od sebe o tistih časih malo morem govoriti i praviti — to pustim govoriti vse druge gospode — klasikarje; jaz jih samo izprašujem, to je citiram. Jaz sem pri tem skoro ‚schussfrei‘.

I vendar zame i za mojo knjigo bi bilo neizrečeno dobro, da bi Ti jaz mogel vsaj na kratko glavne članke moje knjige ustmeno razodeti i to zato, da bi Ti podirjal tverđenje moje knjige; kdě bi se Tebi zdelo, da ne obstoji s jasno resnico, onda bi jaz ali svoje tverđenje zapustil ali krepkeje ješče usiloval dokazati. Koliko bi to bil dobiček za knjigu!

Ti pišeš: besedo ‚kolo‘ so rabili Sarmati Traki i Frigi. Od Frigov tudi jaz vem, pa od jezika Sarmatov i Trakov ne vem jaz nič. Prosim piši mi, kdě bi to mogel zvedeti? za me bi bilo važno. Noriči so bili Slavljani nedvojbeno, se da dokazati zgodovinsko. Ako mi to pišeš, Ti pa povem, kaj je bilo ime dojkinji Alexandra Velikoga makedonskoga. — Nekateri so jo imenovali: ‚Lēnica‘, nekateri pa ‚Helānica‘.

Tvojo knjigo meni dobrotljivo poslano sem skrbno prečital, pa ne misli, da sem jo prečital, kakor nekaki rešetar, — serboritni kritikar, nego kakor naukaželjni človek . . .

Zgodovina Praslavljan kaže, da so Praslavjani častili samo jednega vsevednega, vsevidečega, vsemogočnega i svetega i pravičnega Boga v dveh osobah. — Na strani 14. opomeniš na Kajzarova i Popova; ta dva spisatelja sta prava tvorca izmišljenih bogov. Jeden od nju jih je naredil 50, drugi izmislil 57 bogov, ktere sta onadva iztuhtala i jih po krivici Staroslavljanom na herbet obesila. Na take i njim jednake bogotvorce — ‚Götterfabrikanten‘ se ne smemo v svojih spisih naslanjati.

Okolica Trojana neima svoje ime od nekoga boga Triglava = Trojana, nego od preslavnoga mesta Troja. To ne tverdim jaz, nego starorimski spisovatelj Livius I. 1. Jaz sem tu ‚schussfrei‘.

‚Bogostan“ se spomenja, da je bila okolica prekrasna i zavoljo krasote preslavna uže pred vladu Ninove žene Semiramide (2067 pred Kr.) i da je tako ta pokrajina slovela pod imenom „Bogostan“ „eine wahre Götterwohnung“ ješče o časě Aleksandra Velikoga, kateri je na svojem pohodu (Marsch) s vojskoj zapustivši svojo cesto obernal se v tu sloveču pokrajinu, da bi jo videl. Slovela je ta pokrajina pod imenom Bogostan zato od časa Semiramide do časa Aleksandra Velikoga, to je blizo 1700 let i morebiti še dalje. Vide Diodor Siculus II. 13. i XVII. 110. — Jaz sem tu „schussfrei“, popravljaj tu le gospoda Diodora . . . I tako to gre v mojem spisě — jaz govorim i tverdim premalo, jaz pustim govoriti in dokazovati druge starospisovatelje . . .

Pehtra baba ni nikaka boginja, po mojem spisu. Ime je sestavljeno iz: peh = pehālo od pehāti, (‚Steiss von stossen‘) i tra od tretji, terem. V istini je Pehtra, baba grozovitna, jaz vem za dve taki babi — sta uže umerle, — tri pa poznám, ktere še živé . . .

Sadaj še le sem tako daleko doštudiral, da bodem mogel s koristjo brati: ‚Starožitnosti‘ Šafařikove. — Potle morem še prečitati preslavnoga Aleksandrinskoga matematikarja Ptolomea, i zatim mislim skleniti in na čisto spisati svoj rokopis, ako Bog dá.

Omenjene knjige „O sledih i prosveti Praslavljan“ M. Majar ni izdal. Mnogo zgodovinskih razprav je priobčil v svojem „Slavljanu“, večinom pa so ostale v rokopisu.

Viljem Ostrovrhar.

(Tragedija v petih dejanjih. — Spisal Anton Medved.)

(Konec.)

Peto dejanje

(se godi na Grebinjem polji).

(Romarski hrib se proti desni hitro niža in prehaja konec prizorišča v raván. Očem zakriva pravo Grebinje polje, na katerem se vidi iz dalje na vrhu planote mesto Šent-Vid. Na levi se končava jelkov gozd, greben hriba z nižjim grmičjem.)

1. Prizor.

(Told in Konrad Kámenski prideta z desne.)

Told.

In kje pustili ste konjico svojo?

Konrad.

Ne daleč za tem hribom v plitvi dragi.
Pribočniku sem velel, da miruje,
Dokler od vas se ne povrnem k njemu.

Told.

Konjikov petdeset imate, dobro!
Potrebni so, ker včeraj je privêl
Na stotine vojakov Ostrovrhar.
Za zdaj močnejša je njihova vojska. —
Poznano li vam je ozemlje to?

Konrad.

O kólikrat sem jahal tod na lov!

Told.

Popišite mi torej je ob kratkem!

Konrad.

Od mesta se razteza kratka raven,
Ki zlagoma potem se niža v drago.
V tej dragi pustil sem konjike svoje.
Iz drage svet nakrât se strmo dvigne
In zopet zlije se v raván do hriba.
Iz drage vendar lahek je izhod
Na levo, koder pride se do hrbta
Ob kratkem času romarskemu hribu.

Told.

In kákošna oblika je njegova?

Konrad.

Podoben stožcu je, ki od konice
Do ploskve temeljske navpik presekan
Počiva na presečni ploskvi. Tukaj
Stojiva ob konici, kakor vidim.

(Ves čas kaže imenovana mesta.)

Told.

Poznate tlà. Poznam ja tudi jaz.
Kaj hasne v boji tako znanje, veste.
Zato vam zdaj lahko načrt razkrijem.

Konrad.

Iz tega sem namena sem prišel.

Told.

I jaz imam pehoto in konjico
V kotanji, ki od tu nedaleč zije.
Jaz boj pričnem. Privêdem trume vse
Dosodi; ako treba, tudi dalje
Vzdolž hriba, dokler ne zavrè spopad.
Ponoči sem oglednike poslal
In sporočili so mi, da sovražnik
Ob hrbtu tega hriba taboruje.
Na jelki sem najvišji tega hriba
Pritrdil, varno zganil prapor bel.
Ko name plane cela vojska, takrat
Razvije prapor zanesljiv vojnîk,
Da lahko ga uzrete vrhu hriba.
Odjahate in zgrabite nenadno
Sovražnike od zadaj. — Beg, poplah,
Zmešnjava vsaj zavlada v vražni trumi.

Konrad.

Načrt mi godi, ker ne vé nasprotnik,
Da sem iz mesta vam v pomoč prihítel.
Nocojšnja noč je bila čudo-temna.
A treba je zabičati vojaku,
Da ne pozabi dovršiti posla,
Ko bode boj vršèl in nosil smrt.

Told.

Ne bojte se! Izvolil sem ga že.
Kot maček je pretkan — oproda Aloj.
A zdaj se ne mudiva dalje tu!
Ni daleč solnčni vshod — svetlika dan.
Zajahajva le konja in hitiva!

Konrad.

V nekterih skokih sem pri svojih v dragi.
Najbolje, da takoj pričnemo boj,
Ker je sovražnik truden še od pota.

(Odideta na desno.)

2. Prizor.

(Jakop in Jošt prideta kmalu in vse oprezno ogledata.)

Jakop.

Nikar naprej! Verjemi, da ni varno.

Jošt.

Ne bodi strahopet! Sramuj se, Jaka!

Jakop.

Pekèt kopit sem slišal — zdi se mi —
 Počakaj vendar malo hipov, Jošt.
 Ne veš-li, da so Aloja zaprli,
 Ko je v Priboru stikal krog zakladov?

Jošt.

Zaprli? Ej, ti vse narobe veš.
 Ta Aloj je ničemnik in izdajnik.

Jakop.

Kaj praviš, Jošt? Za Boga, on izdajnik?

Jošt.

V Tridentu sam poslednjič mi je pravil,
 Da v skrivni je dvorani oni našel
 Zbor vitezov in našega gospoda.
 In ko sem verno, pazno ga poslušal
 Razkril mi je celó, zakaj v Trident
 Prišel je z gospodarjem k grofu sam,
 Da sam bi mu izdal, kar tam je videl.

(Jakop zopet ogleduje.)

Jakop.

Kaj hudega, če grof je tisto zvedel?

Jošt.

Kaj hudega, — kakó si nedoumen!
 Gospodu našemu sem ga zatožil,
 In jezen je zašepetal: Izdajnik!
 Dovolj je to za naju, kaj še hočeš?
 In jaz, če Aloja dobdem v pest,
 Kostu mu prerahljam tako neznansko,
 Da bode jih na sodni dan še zbiral.

Jakop.

O ljubi Bog, kaj vsega ti ne zveš!

Jošt.

Zdaj idiva naprej! Mendà ni daleč
 Sovražni tabor.

Jakop.

Jaz ne grem s teboj.
 Ti kraj poznaš, ker jahal si že večkrat
 Z gospodom tod, a jaz sem ptujec tukaj.
 Če zgrabi kdo me hipoma za vrat,
 Ne vem, na katero stran bi naglo zbežal.

Jošt.

Na katero stran bi zbežal? Nanj bi planil!
 Zato imava vendar meče s sabo.
 Le hodi mi nazaj, preveč si plah.
 Povej gospodu vsaj, da je dosodi
 Vse varno in vojnikov prazno. Hodi!
 Jaz pojdem še naprej, ker bolje res,
 Da voham sam okrog, kot s tabo, Jaka.

(Odideta vsak na svojo stran.)

3. Prizor.**Viljem**

(pride počasi z leve in se ustavi.)

Za hip očesa tudi nisem stisnil
 In vendar so mi trudni udje vsi.

(Gleda krog sebe.)

Kako je tiho, kot bi vse izmrlo,
 Pokojno, kakor da je boj končan.
 In čudno! Prav ta mir, svečani pokoj
 Tesnôbi bolj srcé mi, kot vihar.
 Usodni dan! Takó skrivaj domnevam,
 Da mojemu življenju novo mér
 Začrta — kákošno, ne vem, a novo.

(Prestane.)

O koliko zemljanov kes razjeda,
 Da važnega lotili so se dela;
 A reci jim, odnehajte, pustite,
 Lahkó pustite — kaj odgovoré?
 Ne moremo, ne maramo, ne smemo.

(Čez nekaj časa slovesno-milo.)

Moj Bog, ki vidiš srca in obisti,
 Ti veš, da so nameni moji čisti;
 Za plen mi ni in ne za lastno slavo;
 Prišel sem boj borit za čast in pravo.
 Ti misli moje zberi, kri pomiri,
 S plamenom svetim prsi mi razširi!

(Nad mestom Šent-Vidom vzide solnce. Ostrovrhar upogne jedno koleno in položi molèč sklenjeni roki nanje.)

4. Prizor.

(Viljem, Oton, Ureh, Vučelin.)

(Ko Viljem začuje korake, vstane.)

Ureh.

Nò, Konrada ne bode s Trate zdaj.
 Gotovo je zaviran, ali mu
 Sam Albert je zastavil pot dotlè.

Oton.

Na Ostrem vrhu si mi pravil, Viljem,
 Da je izdan v Tirolih shod ponočni.

Viljem.

Dvomiti ni o tem, izdan gotovo.
 In grof najbrže je takoj sporočil
 O tej zavezi Albertu, verujte.

Ureh.

Pustimo to! Zdaj bodi, kakor hoče!
Rešitev našo nosi meč in boj.
Zató je treba vestnega pomenka,
Kakó nam lože priti je do zmage.

Oton.

Takó je. Vojnega načrta treba.

Ureh.

Previdno sem ga izumil sam, znajta.

Viljem.

Potem ga nam razlôži brez odloga!

Ureh.

Široki konec tega hriba nam
Zaslanja tabor — mesto je izborno —
Počasi mi s konjiki in posamič
Izrabimo sovražnika v ta gozd.
Dokler ne pridejo nasprotne čete
Do tabora, dotlej ga ne uzró.
A kadar privršé na konec hriba,
Tedaj jih zgrabimo, kot iz zasede. —
Zasedo, pešce vodil bodem jaz.
Sovražnik, kakor se mi zdi, počiva
Na onem kraju in prihuljen čaka.
Le zdrástiti ga treba.

Viljem.

Kdo ga bo?

Vučelin.

Jaz prvi. Dajte mi samo konjike!

Oton.

Previden bodi, sin! Novak si v boji
In to ozemlje ti poznano ni.

Vučelin.

Kaj čas, kaj kraj! Srce poguma polno!

Ureh.

Pošiljajmo konjиков male broje
Iz tabora dosodi in naprej!
Tako izzovemo naposled zvito
Sovražnika do sebe, do zasede.

(Vsi se vzró nakrat proti desni.)

5. Prizor.

(Jošt. Prejšnji.)

Jošt

(pride hitro in sopiha).

Sovražnik gré. Na boj, gospodje! V tabor!

Ureh.

Odkodi? Kje si ga uzrl? Povej?

Jošt

(ozira se).

Na jelko sem visoko skrivši splezal
In videl sem vojakov vse gomazno
V kotanji. Zdi se mi, da na odhod
Pozival jih je njihov vojskovojs,
Ker meč je krepko dvignil in zavihtel
In krhko je govoril — kaj, ne vem.
Ko splezal sem z drevesa, že sem čul
Za sabo šum, pekét, lomast iz dalje.

Viljem.

Hitimo v tabor! Bojmo se zamude!

Ureh.

Načrt veljaj, če tudi se vsa vojska
Podí za nami. Čas je drag. Hitimo!
(Vsi odhité.)

Jošt

(za njimi).

Jaz pojdem še na hrib, — morda uzrém . . .

(Odide za njimi.)

6. Prizor.**Aloj**

(pride počasi in se ustavi).

O čudna ta gospôda, čudne želje!
Sam hodim zanje naj okolo vohat,
Če Vučelin je tudi med vojniki.
Saj vendar nimam nepredrtnih prsij,
Da šel bi kar naravnost v vražji tabor.
Življenje mi je drago, ko gospodu,
Če tudi sem oproda, boren sluga.
In Told velevala, da razvijem prapor.
Opasno delo tudi to! E kaj!
Na tisto jelko splezam — in pokojno
Na bitev bodem gledal pod seboj.
Kadar si bodo dosti že v laséh,
Pokažem prapor. Svoje s tem storim.

(Gre počasi v breg.)

Gospod naj išče Vučelina sam,
Saj trčita gotovo v boji vkupe.
Zakaj bi vse ležalo le na enem?

(Nerazumljivo sam s sabo šepetaje pride do jelke in hoče splezati nanjo. V tem hipu stopi Jošt predenj.)

7. Prizor.

(Aloj. Jošt.)

Jošt.

Izdajnik! Črna duša! Tu imaš.

(Udari ga z mečem preko rame. Aloj takoj pade.)

Aloj.

Moj Bog, gorjé! Kaj storil sem? Umiram . . .

(Hoče se dvigniti, a omahne na zemljo in umolkne.)

8. Prizor.**Jošt.**

A kaj je stikal tù okrog drevesa?

(Ozre se kvišku in ugleda drog.)

Čemu ta drog? Kdo sèm ga je privezal?

(Spleza na jelko in preseka z mečem vse priveze.)

A ha! Praporec. Znamenje gotovo!

To vzamem s sabo. Kaj naj tu visi!

A čuj! Odkod ta hrušč? Sovrag je tukaj.

(Odbeži s praporom na levo.)

9. Prizor.

(Vučelin. Hinek.)

(Na obeh straneh je čuti peket.)

Vučelin.

Planimo nanje! Tu so. Za menoj!

(Šest jezdecev skoči proti desni. A v tem hipu se prikaže Hinek s Sobolja. Vučelin osupne in ostane sam pred Hinkom.)

Hinek.

Takó! Sešla sva se. Hvaležen sem.

Vučelin.

Vi tudi ste nasprotnik naš, gospod?

(Na desni se začuje brenket mečev in rezget konj.)

Hinek.

Ne vaš nasprotnik; temveč tvoj, dečak.

Vučelin.

Nasprotnik moj? Kaj zla sem storil vam?

Hinek.

Hinavec, mólči, kaj se hliniš, vrag!

Vučelin. Jaz meča ne zavzdignem zoper vas;
Saj vi ste drug najdražjega mi bitja.**Hinek.**

Potem še vprašaj me, kaj zla si storil!

(Udari z mečem. Vučelin prestreže udarec s ščitom, a omahne s konja. Konj zdirja na levo.)

Vučelin

(ko vstaja).

Samó to prošnjo, vitez Hinék, čuj!

Osreči jo, osreči — blago dušo!

(Hinek zamahne z mečem na glavo. Vučelin pade. Prvi vrže meč od sebe.)

10. Prizor.

(Hinek. Vojak.)

Vojak.

Konjike vse smo mrtve vrgli s konj.

Hinek.

Jaz zase boj sem že končal. Nazaj!

Zatrl sem ga. Nazaj! Po bliskovo!

(Prepast na licih oddirja Hinek. Za njim odide Toldov vojak.)

11. Prizor.**Vučelin**

(dvigne glavo; tok krvi začuti).

Moj Bog, moj Bog! Ves v krvi plavam ranjen.

(Prime tkanico s težka.)

Tkanica tudi je s krvjo pojena . . .

Kje sem? Privri studenec, da te pijem!

(Poljubi tkanico.)

O Tilda! Tebe gledam zdaj, dà, tebe.

Kako je lepa! Črno krilo nosi.

Ozarja svit njé lice — snežno belo.

In moli, sôlzna moli . . . zame . . . zame . . .

Da Bog mi grehe odpusti. Le mólí!

(Preneha.)

O vitez Hinek, pridi sèm pred mene,

Ti srečni vitez njé, pred mene stopi . . .

Odvzi meč! — Osreči jo, osreči . . .

O Bog, odpusti grehe mi, odpusti,

In dušo — dušo — sprejmi v svoje roke . . .

(Utíhne in glava mu omahne nazaj.)

12. Prizor.**Oton z Dobre**

(privihrá na konju).

Kje sin je moj? Prišel je konj brez njega.

(Ugleda Vučelina.)

Gorjé, gorjé! Krvav — — ubít morda.

(Skoči s konja, prime ga in drami.)

Prebúdi se, osvesti se, moj sin!

Ti nisi mrtev. Vučelin! Moj Bog!

Poslušaj me, tvoj oče sam te kliče.

Zastonj! Gorjé! Morilec kruti, kje si?

(Pobere okrvavljeni meč.)

13. Prizor.

(Oton. Armin Priborski. Viljem na čelu vojakov.)

Oton.Čegav bi bil ta meč? Poglej ga, Viljem!
To meč je dragocen. Povej mi, Viljem!**Viljem.**

Ta meč je Hinkov, viteza s Sobolja.

(Ogleda si ga.)

Resnično, jaz sem sam mu ga podaril.

Armin

(Otonu).

Ne vzdihaj tukaj! Hiti z nami v boj!
Sinú naj v boju oče ne pozna!

(Oton pogleda srdito Armina; zadene sina na konja in zdirja ž njim proti svojemu taboru.)

14. Prizor.

(Viljem. Armin.)

Armin

(proti vojakom, ki še niso na prizorišču, obrnjen).

Ko slišal sem ta javk in vzdihovanje,
Že menil sem, da ga sovrag drži.

Viljem.

Kaj hočemo? Zdaj rinimo naprej!

(Na desni se začuje hrup.)

Armin

(ki se mahoma ozrè).

Saj moraš, glej!

Viljem

(se tudi ozrè).

Sovražniki so tukaj!
Zgrabíte meč! Naprej, na boj za nama!

(Odvihrata; za njima četa konjikov.)

15. Prizor.

(Eberard. Told. Viljem.)

(Na desni se kmalu čuje šum, krik, brenket, žvenket, rožljanje nekaj trenutij.)

Eberard

(pride s pešci).

Morite, sekajte! Močij dovolj
Brez dela čaka še za nami boja.

(V tem se umikajo viteške čete navalu Toldovemu. Na prizorišči se vname hud boj. Armin Priborski pade od pušice zadet. Eberard potisnjen nazaj.)

Told.

Uporniki! Za dom in za vladarja!

Viljem.

Za čast in pravo! Bratje, krepko bijte!

16. Prizor.

(Friderik. Told. Viljem. Jošt. Vojak.)

Friderik

(se prerine s konjiki z leve na prizorišče).

Ne zdvajajte; prišel sem vam v pomoč.

Told

(okrog stoječim vojakom):

Na jelko! Prapor! Urno, Aloj, Aloj!

Vojak.

Nikjer ga ni! Mordà je že ubit.

(Bitev se bije nadalje.)

Told.

Na jelko, kdor je srčen. Urno, pravim!

(Trije vojaki skočijo v hrib. Dva padeta takoj od pušice zadeta. Ko tretji prispe do jelke, prikaže se Jošt in mu s kopjem predré prsi.)

Jošt

(zavpije in pokaže prapor).

Jaz imam prapor. Ne razstrè ga nihče.

Told.

Zakličite: za dom in za vladarja!

(Glušèč krik zaori.)

Za dom in za vladarja! Smrt sovragu!

(Bitev se bije zdaj tem, zdaj onim na srečo.)

Friderik

(na levi Viljemu mimogrede).

Umikajmo nalašč se silam njih,
Da pridemo do tabora, do Urha.

Viljem.

Le vstrajajmo, dokler nam je mogoče!
Za čast in pravo! Le naprej pogumno!

(Viljem seka silovito okrog, da se mu vse umika.)

Told

(zagrozi mu):

Približa, čakaj, skoro se junak,
Ki tudi tebi kos, potrè ti moč.

(Zdajci se oglasi na levi krik in v veliki gneči se pridrevé viteški vojaki na prizorišče.)

Viljem.

Pritiska Ureh. Vojsko zajemimo!

(Tudi njega potisnejo naprej, da izgine s prizorišča.)

17. Prizor.**Konrad K.**

Naprej, naprej! Za njimi brez strahú!
Dobljena igra! Sekajte begune!

(Viljem se pokaže, vabeč vojake proti Konradu. Dva Konradova konjika vrže s konj z dvema mahljejema. Drugi bliskoma zdirjajo mimo njega. Prizorišče se sprazni. Viljem in Konrad ostaneta sama.)

18. Prizor.

(Viljem. Konrad.)

Konrad.

Kdo bje boj za čast in pravo? Reci!

Viljem.

Pred sabo ga imaš! in gledaš zdaj.

Slava cesarju Francu Jožefu! (Fotografvana živa slika.)

Konrad.

Tvoj meč grozi le tvojemu vladarju.

Viljem.

In je pravična li njegova vlada?

Konrad.

O tem ne govoriva na bojišči.
Vsegdar je kazni vreden vsak upornik,
Vladar pravičen bodi, ali ne.
A pomni to: Ko meča je udarec
Nadel ti častni, lepi náslov: vitez,
Tedaj svetó prisegel si, da meč tvoj
Vladarja bode branil, vero, pravo.
In ti oskrunjaš zdaj to čast in pravo.

(Viljem se ozrè na prstan in se zmede.)

Zató ti smrt! Zaslužena ti kazen!

(Konrad udari z mečem; Viljem prestreže udarec s ščitom, da na vse strani zamigotajo odpali dragulji. Konj se vzpnè na zadnji nogi in umakne na desno. Konrad za njim.)

19. Prizor.

Eberard

(brez meča in šlema).

Strašljivec ničevi! Prekletstvo nanj!
Ko bilo je pomoči najbolj treba,
Ostavlil je svoj tabor, vzel vojake.
In on! Besednik prvi pred pobojem.
Morilec! Ureh, večni Bog te kazni!
Če Rajnbert bil je jeze tvoje žrtev,
Ti bodeš moja žrtev, to prisezam.

(Dvigne pest.)

Zatrti smo, zatrti radi tebe.
A bežal še ne bodem. Tu stojim,
Če tudi nimam meča niti šléma,
Ker ti si bežal. Večna ti sramota!

(Ozrè se proti desni.)

20. Prizor.

(Konrad. Eberard.)

(Konrad pride z nekaterimi vojaki.)

Eberard

(mrzlo).

Kam idete, gospod? Končan je boj.

Konrad

(zamahne, a odmakne meč).

Zaslužil smrt bi. Toda brez orožja
Ujetnik bodi naš. Okove nanj!

(Vojaki ga uklenejo)

Povedi nas do tabora!

(Ko ta ne gane.)

Kaj čakaš?

Eberard.

Do tabora? Da spêče me iznova
Spomin na Urha, ki nas je izdal?

Konrad.

Kaj mari meni tvoj spomin na njega!
Upora ne trpim, najmanj po zmagi.

Eberard.

Kaznujte Urha! On je vreden kazni.

Konrad.

Ne boj se zanj! Pravica še živi.

(Odidejo na levo.)

21. Prizor.

(Dva vojaka podpirata Viljema. Ko pridejo do srede prizorišča:)

Viljem.

Počakajta! Dovolj! Nikar naprej!
Umrjem naj že tukaj ali tam.
Na tla me položita! Truden sem.

(Položita ga na tla in mu narujeta mahú za vzglavje.)

Zahvaljam vaju. Bog povrni vama!
Še nekaj. Zadnja prošnja, ljuba borca.
Naj pride Konrad Kamenski še k meni!
Povejta mu, da rad bi ž njim govoril.

Vojaka.

Takoj! Na vsako stran naj jeden gré.

(Odideta.)

22. Prizor.

Viljem.

Kakó sem slab. Poslednji to so hipi.
Vse tiho je okrog. Končan je boj.
Pozdrav poslednji vama . . . Ana, Tilda . . .
Na svetu tem ne vidimo se več. —
Imam li prstan še?

(Pogleda na roko.)

Imam ga še . . .

Imetek, ki ga moram zapustiti.
Kako ga dolgo ni! O pridi skoro!
V mladosti mi prijatelj, zdaj krvnik.
V življenji pač se menja z menjo menja.
Korake čujem. To so tvoji, Konrad.

23. Prizor.

(Viljem. Konrad.)

Konrad.

Poklical si me, k tebi sem prihitel.

Viljem.

Kar Told je vèlel, vzel si tabor, ne?

Konrad.

Poražena je vaša vojska vsa.

Viljem.

Pozabi, da sem bil nasprotnik tvoj,
In zopet zmislil se prelepih časov,
Ko sva v očetnem dvoru se ljubila.
V življenju časih jeden vdar usode
Nazore najgloblje spremeni.
Odpusti, Konrad, dušno mi slepoto,
V kateri meč sem vihtel zoper tebe!
Veruj pa tudi, da me je ljubezen
Do prava in domovja zvekla v boj.

Konrad.

Priznavaš ti krivico — jaz odpuščam.
In žal mi je, da sem zadal ti smrt.

Viljem.

Čemú? Saj to si moral, kar si storil.
In jaz, —

(ozrè se na okolo)

menda nikogar ni v bližini —
Darilo zadnje kanem ti podati,
Ki pahnilo je mene v to pogubo,
A tebi morda srečo ustanovi.

(Sname prstan.)

Ta prstan mi je dala nékoč Vila,
Ta prstan zdaj zapuščam tebi, Konrad.
Bogastvo, slavo ti prinese tukaj,
Če verno bodeš nosil ga na roki,
Če molčal bodeš, kdo ti ga je dal,
Če viteške časti nikdar ne žališ.
Tako je Vila meni naročila.
Ne brani se! Nataknj ga na prst!

Konrad.

Pogoj poslednji mi dolžnost nareka,
Ki vsak jo vitez vsegdar verno vrši.

Viljem

(s slabotnim glasom).

Sramota, smrt je njemu za petami,
Kdor to dolžnost v slepoti kdaj prekrši.
Ná, vzemi prstan! Ali mi oblubiš?

Konrad.

Obetam trdno, kar velelaš, Viljem.

(Skloni se na jedno koleno in natakne prstan na desnico.)

Presrčno hvalo vsprimi za darilo.

(Gleda ga nekoliko časa.)

Odpusti, da od moje roke mrješ.

(Poljubi ga.)

Prijatelj si, kot bil si mi prijatelj.

(Vstane.)

Viljem.

Še nekaj, Konrad. Viteza s Sobolja
Poznaš . . . On vé za te pogoje . . . pazi,
Da ne izdá skrivnosti. Vedi namreč:
On bil je kriv nesreče tudi meni . . .
Obljubil sem mu hčer, ki ga ne ljubi,
Da molčal bi . . . Odpuščam mu, povej,
In varno prstan ta pred njim zakrivaj.

Konrad.

Slabí te govor. Viljem, ne govôri!

Viljem.

Poišči Urha z Domovanja, Konrad!

Konrad.

Iz boja je prebežal.

Viljem.

On prebežal?

Preveč sem njemu veroval . . . preveč.

A bôdi! Bog odpusti moje grehe!

Podaj mi roko! Ana . . . Tilda . . . Konrad!

(Desnica mu omahne, predno Konrad vanjo seže.)

24. Prizor.

(Konrad. Vojak.)

Vojak

(ki je Viljema privel).

Iskal sem vas in že ste tu, gospod.

(Obrne se proti Viljemu.)

Za Boga, vsaj izdahnili ni še tá.

Konrad.

Izdahnili je ta hip, ko sèm si stopil.

Vojak.

Soboljski vitez nekaj je naročil,
Kar njemu samemu razkriti smem.

Konrad.

Kje si govoril ž njim? Povej mi hitro!

Vojak.

V samoti gozdni, kjer je baš umrl.

Konrad.

Umrli? Kako? Med živimi ni več?

Vojak.

Imá že mrzle ude. Naš vojak
Iz tabora je videl, da beži.
Izpustil je pušico na beguna.
V poslednjih hipih sem ga našel jaz.

Konrad.

In kaj ti je naročil? Razodeni!

Vojak.

Jaz nisem ga razumel. Vendar pomnim
Besed njegovih. Rekel je takó:
Povej gospodu Viljemu le tó,
Da pojde v grob skrivnost njegova z mano.

Konrad.

Dovolj, dovolj! Jaz umem naročilo.
Ti pojdi v tabor zdaj in reci stražam,
Da tri jetnike semkaj privedó.

(Vojak odide.)

25. Prizor.

(Told. Konrad.)

Told

(pride z desne ob istem času).

Sovražnik je pobit. In hvala vam,
Da prišli ste o pravem času s četo,
Četudi niste prapora uzrli.

Konrad.

Začul sem krik in mečev silni žvenk.

Told.

In tabor? Ali je obstražen?

Konrad.

Dà.
Poglejte tu mrliča! Ostrovrhar.

Told.

Resnično! Tudi on je padel v boji.
In kdo ga je premogel? Vem, da vi.

(Konrad uprè pogled na mrtveca.)

Konrad.

Junak je bil on, blagega srca.
Odpuščam mu. Naj v miru zdaj počiva.

Told.

Iz mesta mi je grofov sin poslal
Očetov list.

Konrad.

Kaj piše? Smem li brati?

Told.

Ujèt je Konrad s Trate, grad porušen.
Zarotnikom nalaga Albert sam
Izgnanstvo, da se v njem dopokoré.
Le Urha je zadela hujša kazen.

Konrad.

Katera? Vsakoršno zasluži on.

Told.

Izgnanstvo vedno. Vse lasti mu bodo
Odvzete, Domovanje zrušeno.
Sam vojvoda avstrijski je poslal
Maršala dvornega do Korotana,
Da mu zaneti Dekše, rodni grad.

Konrad.

Ko jaz drevil sem k taboru konjico,
Prebežal je s kardelom svojim v stran,
Mordà je videl, da mu grad gori.
Podil bi ga, a bal sem se, da k vam
Prispem prepozno.

Told.

Jaz pa nevedoč
Poslal sem vas nazaj, ker menil sem,
Da Ureh misli na napad zvijačen.

Konrad.

Poglejte, sèm jetnike že vedó!

26. Prizor.

(Prejšnja. Jošt.)

(Jošt pride s hriba, predno pridejo jetniki.)

Jošt.

O Bog, ubít je moj gospod, ubít . . . !

(Pade k njemu. V tem privedejo vojaki uklenjene Fri-
derika iz Belega kota in z Domovanja in Eberarda;
prvega podpirajo, ker je ranjen.)

Told.

Takó mi duše, Bog je vsem pravičen.

(Jetniki ob Viljemovem truplu osupnejo in se hočejo
ustaviti.)

Naprej; nemudoma naprej do mesta!

(Odidejo; Joštu.)

Kaj tukaj ždiš? I ti si naš jetnik.

Jošt

(vstane).

Gospod, pustite me ob dragem truplu,
Ob njem, kateremu sem verno služil
Življenje celo. O pustite me,
Naj tudi bodem mu ob smrti zvest.
Kaj hočete z menoj? Življenje moje
Odslej za vas, zamé več nima cene.

(Pade zopet k Viljemu; tedaj mu zdrkne list izza pasú,
kar opazi. Pobere ga in vstane.)

In glejte list! — Prepozno! On je mrtev.
Vročila mi ga je njegova hči,
Da mu ga dam, ko bil bi smrtno ranjen.
Prepozno! Jaoh . . .

Konrad.

Meni daj ta list!

Lahkó ga berem. Vse mi je zaupal.

(Jošt mu izroči list. Konrad ga razgane in bere polglasno.)

„O vedite, moj oče, da je v meni
Pognala, dozorela sladka misel . . .,
Katero vam razkriti čem pred smrtjo,
Če srečate se morda v boji ž njó.
Samote si poiščem — svet ostavim.
V nečast in smrt ne pahnem vas zató.
Naj v celi samostanski v Velesalu

Za srečo molim našega rodú

In mir uživam, ki ves um presega.“

(Konrad list zamišljen povesi in pogleda Jošta, ki se zdaj obupan ozira na mrtveca, zdaj proseče na Tolda.)

(S tresočim ganjenim glasom.)

Pustimo ga! Naj straži mrtvo lice,
Dokler se jaz ne vrnem. V rodni grad
Do rake hočem ga spremiti sam.

(Konrad in Told odideta, Jošt se iznova jokaje skloni k Viljemu.)

Zavesa pade.

Gospa s pristave.

(Zgodovinski roman. — Spisal I. Kraljev.)

(Dalje.)

Kako čudno se igra včasih sreča s človekom! Morda je od nje pričakoval veliko, toda še več mu dá ali ga celo obsipa s svojimi darovi. Tako je bilo pri Viridi. Dobila je moža, ki je bil prvi junak svoje dôbe, oblast njuna se je razširjala čez razne dežele tako, kakor je njuna slava hitela od mesta do mesta, od dežele do dežele. Je-li bila torej morda Virida srečna v taki veljavi, slavi in mogočnosti? Rekla je lahko sama sebi, da ima za vse Leopoldove uspehe zasluge tudi ona sama. Zakaj ona ga je v nemala za junaštvo, ona je ž njim delala načrte, ona ga je tolažila v bridkosti, s svojo ljubeznijo mu je sladila delavno življenje, s kratka: bila mu je res družica, tovarišica v življenju v vseh rečeh. To je spoznaval Leopold in zaradi tega jo je ljubil in cenil neizmerno. Vendar — srečna, prav srečna ni bila, zakaj njene želje se niso še nikakor izpolnile, njeni vzori so se dvigali in plavali še veliko, veliko više.

Četudi utegne biti za čitatelja nekoliko težko premišljati dolgo vrsto zgodovinskih dogodkov, ne moremo drugače zvršiti svoje naloge, kakor da popisujemo še nadalje zgodovino Leopoldovega vladanja; potem se bomo tem lože in prijetneje mudili v njegovi domači hiši in se bavili z njegovo družino.

Po želji Viridini se je mešal Leopold v boje z Benečani v Italiji, kateri so pa donašali koristi le Barnabu. Stari plemenitaži so se nad tem jezili in godrnjali zarad ženske vlade, toda v obraz si niso upali tega povedati Leopoldu. Ker je pa vendar nekoliko slutil nevoljo, sklenil je bolje urediti svoje dežele in tako odstraniti vsak povod za nezadovoljnost in nasprotovanje.

Najbolj v nevarnosti so bila avstrijska posestva po Švici in na Švabskem. Leopold si je

mного prizadeval, da bi zjedinił vsa raztresena posestva in spravil pod svoje gospodarstvo. Toda ustavljale so se mu velike zapreke in težave. Pravi junak se ne straši težav; tudi Leopold se jih ni. Zopet je bila Virida, katera je tudi za to stvar v nemala Leopolda.

Tačas je posebno slovel kot hraber junak in mogočen gospod grof Eberhard Virtemberški, kateri se je bojeval kar v jedno mer s svojimi sosedi, zbral in izuril si lepo vojsko in tako postal celó nekak gospod Leopoldov za one kraje. Leopolda bi samo to ne bilo toliko jezilo, ko bi hkrati v tem ne bila velika ovira za njegove namere. Virido pa je to močno žalilo, ker ni marala biti podložna nikomur, še bolj pa, ker je ta mož tako slovel, da je za njim zaostajal njen Leopold. A kako bi spravil s poti neljubega tekmeča? Stvar ni bila lahka, zlasti ne, če bi bil Leopold rabil samo poštene pomočke. Leopold je bil sicer dobra duša, a njegovi svetovalci so znali najti razlogov in vzrokov dovolj za kakoršnokoli ravnanje. In ko je videl Leopold, da je tudi Viridi po volji, pomišljal je še manj o tem, kaj ima storiti. Težave so mu delale skrbi in gubančile čelo. Virida je to opazila in ga izkušala razvedriti.

„Kaj ti je, dragi soprog?“ vpraša ga sočutno, „da ti leži oblak na čelu in je izginila veselost iz tvoje duše? Vzemi meč, zajaši konja in pojdi v boj, na lov, tam najdeš razvedrila!“

„Ne morí me dolgi čas, predraga, pač pa skrb za nas in za naše dežele. Poleg tebe biti mi je slast, a tebe in otroke videti v nevarnosti, to me morí.“

„Od kod naj nam preti nevarnost? Ali ni tvoja desnica, ali ni orožje tvojih zvestih služabnikov dovoljna obramba za nas vse?“

„Upam, da je. Toda marsikaj se je pred kratkim močno predrugačilo in treba je posebne

previdnosti, da ne zabredemo. Mesta ob Renu in v Švici so se zavezala: to je velika moč, ako jim bo sreča mila. Knezi se morajo združiti v brambo, da se ustavijo mestom. Kako bi se končal naš boj z mesti, tega ne more nihče vedeti.“

„Zoper viteštvo in plemstvo, ako je jedino, ne zmorejo mesta.“

„Res je, ako je jedino. Veš pa, draga moja, kaj pomenja: društvo levovo, sokolsko, svetega Mihaela in sv. Jurija, in druga, kjer so udje vitezi in mali plemiči!“

„Klativitezi so, kateri služijo onemu, ki bolje plača.“

„Prav to je; kaj nam pomorejo taki? Še z mesti potegnejo, če treba. Mesta pa imajo denar in lahko dobro plačajo vojake.“

„No, brez denarja tudi mi nismo“, pripomni Virida, ozirajoč se nekoliko tudi na svojo veliko doto.

„A vojska požre še tako velike vsote. Vojska je pravo brezdno. Zlasti, če se je treba vojevati v daljnih deželah, kakor je švabska.“

„Eh, moj junaški soprog, če posežeš s krepko roko vmes, vse bode kmalu mirno. A treba urnosti in odločnosti. Urnost v vojski je pol zmage.“

„Govoriš, kakor zveden vojskovodja. No, posvetoval se bom najprej s svetovalci, potem pa skličem stanove skupaj na deželni zbor, da se odločimo za boj in dovolimo potrebne troške.“

„Stóri to, dragi moj in bodi trden! Morda zavisi od tega celó cesarska krona. Kralja Vencija malokdo mara, in vsi si bodo posihmal želeli odločnega moža za vladarja. Zatorej bodeš ti prvi na vrsti, dragi mi Leopold.“

„To so pač lepe želje, in ako bi se dale uresničiti s samim mečem, ne bi se jim odrekel. A ker je ta stvar zavita na toliko strani, pač ne morem več, nego da se pripravljam za vsak slučaj.“ Leopold je vstal, poslovil se od soproge ter šel zopet navdušen na svoje delo. Poiskal je takoj maršala grofa Sponheima, da bi se ž njim posvetoval o vojnih pripravah. Ko vstopi maršal in pozdravi vojvoda, takoj ga praša Leopold:

„Kaj je novega, dragi maršal?“

„Vaša visokost ste mi naročili proučavati razmere ob Renu in na Švabskem ter o njih poročati.“

„Da, vrli moj maršal. Kaj ste dognali?“

„Stvari so se zasukale za grofa Eberharda na slabo. Njegov sin je izgubil bitvo pri Reutlingenu in prišel z bratom v razpor. Kralj omahuje in se bliža mestom, da bi ga podpirala.“

„Dobro, sin Ulrik je torej izgubil vojsko in stari se jezi, seveda! Za nas je prišel čas,

da pametno postopamo. Kaj menite, kaj treba storiti najprej?“

„Težko je tukaj svetovati. Vendar mislim, da pred vsem treba dobiti od kralja državno oskrbnništvo švabske dežele. To bi se posrečilo pač kmalu. Grofu Eberhardu kralj ne zaupa, ker se mu zdi premogočen, in ne zna zmerno rabiti svojih močij. Kralj želi mirú in potrebuje osebe, da uvêde mir na Nemškem.“

„Dobro si pretehtal razmere. Kralj hoče imeti mir, to je kazal na obeh zadnjih državnih zborih v Norimberku in Frankobrodu, kjer je predložil dotične ukaze v potrdilo. A malo je upanja, da se mesta uklonijo temu ukazu, ker bi morala sicer popustiti svoje zveze. Tudi je že odločen vojvoda bavarski kot najbližnji sosed, da prevzame državno oskrbnništvo v Švabih.“

„Po mojih mislih pa vojvoda, Bavarec, ni kos tej nalogi, in to izprevidi preje ali sleje tudi kralj.“

Tako sta se pogovarjala še dolgo in skovala pameten načrt, ki se je obnesel prav dobro.

Kralj Vencelj je dobil zaupanje do Leopolda in mu res izročil državno oskrbnništvo Švabov. Sedaj je imel lepo priliko, poskusiti svojo srečo. Ni se maral zameriti niti mestom, niti knezom, zato je vedno posredoval med njimi. Toda prav zaupati mu niso hoteli ne ti, ne oni. L. 1381. je nastala splošna vojska med mesti in nižjim plemstvom na jedni strani, pa knezi in Virtemberžanom na drugi strani. Leopold je želel pomiriti obe stranki, a naposled je izprevidel, da z besedo ne opravi veliko pri oboroženih nasprotnikih. Zato je bil prisiljen tudi sam postaviti svojo vojsko na noge. Trebalo je denarja, a stanovi ga niso radi dajali, ker ni bilo bojev ne konca ne kraja. Naslednje leto se je Leopoldu posrečilo napraviti premirje za poldrugo leto. Ko pa je pretekla ta dôba, hotel je kralj Vencelj sam narediti konec prepirom. Prepoval je vse zveze in ukazal knezom, naj poravnajo vse krivice, napravljene meščanom. Vojvodu Leopoldu pa je odvezel državno oskrbnništvo švabsko na prošnjo obeh strank, ker sta se bali njegove moči.

A Leopold ni takoj odjenjal, kadar se je lotil kake stvari. Hotel je delati brez ozira na kralja in državo, da bi ohranil svojo oblast ob Renu in v Švici. Zato pa je namerjal vojevati se sam na svojo roko, brez državne pomoči. Tu se je imelo pokazati, kaj zmore Avstrija sama, kaj zmore njen vladar. Leopold je bil na razpotju: na jedni strani mir z nekoliko prijenljivostjo in manjšo slavo, a večjo varnostjo; na drugi strani obupen boj z mesti in slobodoljubnimi Švicarji, ki bi pa utegnili zmagovitega Leopolda povzdigniti do prve stopinje v Evropi, do cesarstva.

Leopold je nekoliko omahoval. A Virida ga je zopet vnela za vojsko — zroč pred seboj urne zmage, nove časti in tam v daljavi krono cesarsko. Oh srce človeško, kdaj so dopolnjene tvoje želje?

Začetkom poletja l. 1385. je videla stolnica Leopoldova, lepi Gradec, veličasten zbor vitezov in veljakov iz raznih krajev južnoavstrijskih pokrajin. Mnogi so imeli celó svoje hiše v mestu, drugi so stanovali pri znancih in sorodnikih ali pa po javnih prenočiščih. Grofi Ortenburgi n. pr. so imeli v Gradcu lepo palačo in tukaj sprejemali došle znance. Zastopnikov mest pa ni bilo tukaj; naša mesta po Avstrijskem so imela še majhno veljavo, ker niso bila združena, in zato tudi niso imela velike moči. V deželni hiši so bili zbrani med drugimi Rudolf Lichtenstein, kamornik štajerski, Konrad Kraig, glavar kranjski, Henrik Hoegenberg, dvorni mojster, Wilgraim pl. Strejm, dvorni maršal, Kunrich pl. Prum, dvorni točaj, Albreht Ottensteiner in več manjših vitezov. Na drugi strani pa so bili Viljem in Herman Celjski, Hugon Devinski, grof Oton Ortenburški, Šenk Libenjski, Turjaški in veliki grajščaki.

Friderik Walsee, glavar štajerski, pozdravi zbrane gospode in pové, da želi vojvoda imeti pomoči za svoje posle ob Renu in na Švabskem.

Grof Ortenburški takoj vstane in nekoliko nevoljen zahteva natančnejših pojasnil o tej stvari.

„Volja vojvodova je bila“, reče grof Sponheim, vojvodov dvorni maršal, „da ste prišli sem. Iz njegovih ust bodete tudi slišali, česa želi od vas.“

„Vojvoda je treba slišati“, pritrđi Hugon Devinski, „potem pa tudi dobro pretehtati, da ne storimo nič nepremišljenega.“

Tako so se razgovarjali navzoči velikaši, dokler ni došel sam vojvoda.

Ko vstopi, pozdravijo ga vsi navdušeno, zakaj klanjali so se njegovemu junaštvu. Z mogočnimi koraki gré do svojega vzvišenega sedeža in začne govoriti:

„Velecenjeni vitezi in gospodje! Moč in slava Avstrije je bila vselej prva skrb in glavna naloga mojega življenja. Tega se hočem držati tudi v prihodnje, tembolj, ker je bila to želja pokojnega brata in sporočilo na smrtni postelji. Treba je v ta namen dela, truda in denarja. Vse to sem žrtvoval, kolikor sem mogel. Kupil sem Montfort, grofijo Feldkirch, Breisgau, Bludenz, za kar je bilo treba mnogo denarja. Privojeval sem pošteno, kolikor sem mogel, sedaj pa želim, da mi pomorete in me krepko podprete. Po tem, kar sem kupil, dalo bi se posestvo avstrijsko v Švabski lepo okrožiti in utrditi: treba pa je močne vojske in prave

oblasti od kralja. Prvo tirjam od vas, drugo pa si izposlujem o pravem času. To so moje želje.“

„Urá, na boj za našega vojvoda“, oglasi se Henrik in ž njim mnogo mlajših vitezov. Starejši pa so bili previdnejši in so odgovorili vojvodu po Ortenburžanu:

„Za srečo domovine smo vsegdar pripravljeni darovati imetje in življenje. Tudi danes se ne upiramo, a želimo, da se stvar dobro premisli, predno se začne. Namera je dokaj nevarna. Razmere na Renu so tako napete, da zadostuje le mal povod in se vname splošen boj. Držimo se državnozborskih sklepov in pravica bo na naši strani. Grof Kyburški ni ravnal prav, da je napadel mesto Solothurn; zato nas nič ne briga, če so ga Švicarji dobro okrcali. Ko bi se pa Švicarji lotili naših krajev, potem jih zavrremo, kakor se spodobi.“

Stari gospodje so pritrjevali Ortenburžanu, in ker se je vojvoda tudi odločil za to misel, obveljala je splošno. Sklenili so: „Grof Kyburški naj izvojuje prepis sam, kakor ga je sam začel.“

Ko se je ta sklep razvedel po dvoru, bili so različni dvorjani raznega mnjenja. Vojvoda je soprogi ob kratkem omenil sklep zborov, in Virida je prikimala, kakor bi ji bilo to čisto prav. Morda ji je takrat tudi bilo. A stvar se je naglo zasukala.

Drugi dan je šel vojvoda z večino vitezov na lov, in vojvodica je ostala sama doma. Z dvorno gospico Jelo Barbovo je bila v živahnem pogovoru. Videlo se je, da uživa ta brhka gospica vse zaupanje vojvodice Viride. Prišlo je na vrsto tudi vprašanje o Kyburgu. Grofa sta hvalili obe, da je ljubezniv, vljuden vitez, izboren družabnik, da ga je škoda, ker je prišel v tako zadrego in se mu ne obeta nikaka pomoč.

Med tem pogovorom oglasi komornik nekove ljudi, ki želé priti k svetli vojvodici. Prvi pride Hardeg Ptujski. Ko se je po vseh pravilih vrlo lepo poklonil, ponudi mu vojvodica sedež in ga vpraša, česa želi.

„Visokost, prihajam kot berač, proseč, ne zase, pač pa za svojega prijatelja, ki je v sili in stiski.“

„Jako lepo se vam podaje, gospod Ptujski, da nastopate kot berač, ki ste imovit vitez. Radovedna sem, za koga prosite pomoči.“

„Res, visokost, so mi stariši zapustili lep imetek, vendar to vse ne zadostuje, da bi pomogel svojemu prijatelju.“

„Torej je sila neizmerno velika.“

„Taka je, visokost, da le vaša mogočna roka še lahko pomore.“

„Povejte torej, gospod Hardeg, kakšna je ta sila, in kaj naj storimo vašemu varovancu v pomoč?“

„Dovolite mi, da govorim v podobi. Bil je gospodar, dober, varčen in pravičen. Zavidni sosed mu ni privoščil sreče. Hujskal je njegove podložnike na upor in jih podpiral. To je srdilo gospodarja, da je sklenil sam napraviti konec temu počenjanju. Ko je sosed zopet očitno podpiral upornike, prime ga iznenada, da ga kaznuje in ostraši. Pa kaj se zgodi? Ta hudobni sosed je bil v zvezi z enakimi tovariši. Ti so gospodarja premagali, njegove ljudi pobili ali polovili, njegovo posestvo razdejali in ga pripravili v najhujšo bedo.“

„Zakaj se ne pritožite vojvodu, da mu pomore do pravice?“

„To je storil, visokost, pa svetovalci vojvodovi so sklenili, naj si ubožec pomaga sam.“

„Tako? O, sedaj umevam: vi govorite o grofu Kyburgu! No, sedaj vidim, da imate vrlega prijatelja. A kako bi mu pomogla iz te stiske?“

„Ni ga, da bi mu pomogel, kakor samo vi. Zato se obrača grof po meni do vas, da

ga rešite pogube. Hvaležen vam bode vedno, on je mož beseda.“

„Verujem, a z orožjem pomoči se ne dá, ker bi to bilo zoper včerajšnji sklep; in zoper ta sklep se ne dá nič storiti.“

„Sklepe te spoštujemo vsi, pa soglasni niso bili, tudi se niso ozirali na vse razloge. Čast, veljava in obstanek naše Avstrije pa utegnemo zahtevati, da vendar-le primemo za orožje.“

„Pozvedite in sporočite mi zvesto, kako se razvijajo te stvari, da posežemo vmes o pravem času. Prijatelju pa pišite, da ga ne zapustimo v nesreči.“

Hardeg se je poslovil zadovoljen in šel k svojim somišljenikom. Vojvodica pa in njena zaupnica sta ugibali, kaj bi bilo storiti.

„Da, pomagati mu treba, pomagati mu hočemo, naj velja, karkoli.“

Tako je sklenila vojvodica Virida.

(Dalje.)

Spletke.

(Povest iz nedavnih časov. — Spisal Š.)

II.

Sosedje pa naj dajo, kar morejo,
Po jedno streš'no al' po dve.

Narodna.

Drugo jutro so pri Resnikovih mlatili pšenico. Toda, dasi županovi, bili so vendar bolj bore mlatiči. Prvi mlatič Štefan in njemu za par Betežnikova Metka sta sicer že še bila, no, ni da bi ju grajal, zlasti Štefana ne. Saj je bil korenjak od nog do glave, in zjutraj, predno so jo udarili, pošepnil je Metki na uho: „Le nikar se preveč ne ženi, bodem že jaz bolj pritisnil.“ Druga dva mlatiča, oče župan in šestnajstletna njegova hči Anka, pa že nista bila za pšenico. To je Resnik sam spoznal in précej po prvem nasadu tudi povedal: „Pri pšenici nič ne pomaga, če je še bolj suha. Tisto je še vedno res, kar pripovedujejo o prepiru pšenice z ječmenom. Ječmen je namreč dejal pšenici: ‚Mene lože bolan mlati, kakor pa tebe zdrav‘. Pšenica pa se mu je odrezala: ‚Mene pa lože bolan já, kakor tebe zdrav‘. Če ne udariš kolikor moreš, pa ne gre iz klasa.“

„Drugič bom malo počasneje odrival, da bomo naredili bolje“, potolažil je Štefan očeta, vrgel svoj otep pred pod in pomagal stresati slamo Metki, ki ni mogla dohajati krepkejšega sosedu.

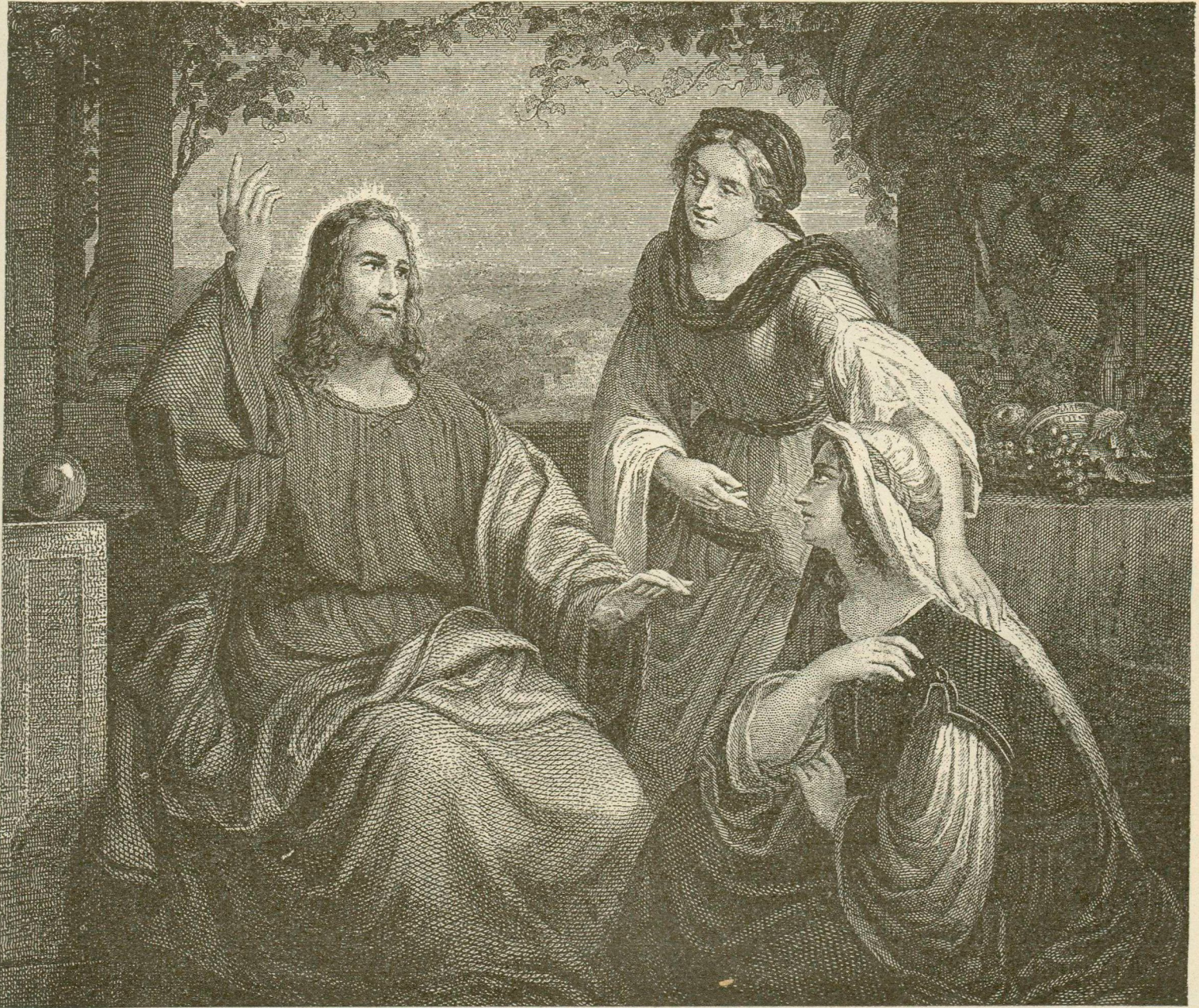
Metka je bila jedina hči Betežnikova, sosedu županovega. Za svoja leta — bilo ji je namreč tedaj nekaj nad dvajset let — ni bila slabotna, vendar pri pšenici je treba močnejših ljudi, kakor je bila ona. Pa tudi sicer je bila skoro škoda, da je morala bivati v takem prahu: prav bati se je bilo, da se le preveč napraši njen kakor deteljni cvet rdeči obrazek. A Štefanu je gotovo še bolj ugajala njena pridnost, kakor sama čedna zunanost, zakaj tako vesel je bil pri delu, kakor bi se igral. Metka in Štefan sta bila dobra prijatelja in nekaj sta se že tako pomenila, da ne bode Metka le včasih hodila pomagat k Resnikovim, ampak da vedno ostane pri hiši, pa ne kot dekla, marveč . . . No, pa tega naj bi za jedenkrat še nihče ne zvedel, skrivnost jima je bila mnogo slajša. Teh njunih načrtov ni prav nič motilo, da je bila Metka — beračeva hči. Res, da je njen oče živel ob miloščini, toda Štefan in Metka Betežnikova ga nikdar nista imenovala prosjaka. Saj je imel svojo hišico in nekaj tudi ni bil tak revež, kakor je sedaj.

Da, nekaj je bil Betežnik dokaj trden kočar. Bil je zdrav, živela mu je še žena, veselil se je

ljubeznive hčerke Metke. Pa prišlo je viharno leto osemindesetdeseto. Betežnik je moral na vojsko zoper uporne Ogre. In takrat se je pričela njegova beda. Sovražnikova krogla mu je zdrobila desno nogo, da je ležal več mesecev v bolnišnici. In ko je zopet vstal, podali so mu bergljo, in z leseno nogo se je vrnil v domačo vas. Doma pa ga je čakala druga nesreča. Žena mu je umrla, — ostal je sam s triletno hčerko.

Kaj mu je bilo početi? Svojega malega posestva ni mogel obdelovati, s hčerko sta pa vendar potrebovala hrane in obleke. Nerad je odprodal najprej jedno, potem še drugo — zadnjo njivico, in tudi travnika ni mogel ohraniti. Pa kaj si je opomogel? Kdor vé, kako malo je vredno zemljišče in kako drago je vse o vojnem času, ne zmaje neverno z glavo, če zvé, da je moral Betežnik začeti — beračiti. Ej dobro nerad je

Jezus, Marija Magdal. in Marta. (Slikal A. Noak.)

potrkal prvič na ptuje duri, težko je prosil, težko, pa ni bilo drugače. Sčasoma pa se je privadil tudi temu, dan za dnem je obiral hiše in nabiral milodarov. Metko je izročal materi županji, kader ga ni bilo doma, na večer pa se je redno vračal v svojo kočo ter prinašal hčerki za večerjo najboljše izprošene koščke. Ko je pa Metka že toliko izpodrastla, da je lahko pasla živino, ponudil jo je brž Resniku v službo.

„Veš, jaz sicer moram beračiti“, tako mu je govoril, „toda, če Bog dá in ljuba Mati Božja, moja hči pa ne bode. Prosim te, vzemi jo za pastirico; za jed bo že zaslužila in pa, da ji kako cunjjo napraviš, drugega ji ni treba dajati. Samo, da se takoj v mladosti navadi delati, pa bo dobro.“

Resnik se je ni branil. Saj je bil tudi on kot župan te misli, naj dobi dekletce veselje do dela, da ne bo kdaj soseski v nadlogo. Tako

se je torej zgodilo, da sta Metka in Štefan že v mladih letih občevala in se sprijateljila. Ko je pa Metka nehala pasti krave in so ji mati županja že ponujali službo „male“ dekle, vzela jo je Betežnik domov.

„Tako slabo mi je včasih“, govoril je Resnikovki, ki ga je prosila, nuj pusti hčer pri hiši, češ, ker je pridna in smo je že vsi vajeni in jo imamo radi; „večkrat me kake slabosti obidejo, in nimam ga človeka, da bi mi kaj postregel. Saj bo Metka vsejedno lahko k vam hodila delat; samo zvečer naj bo doma, da mi bo včasih zavrela kaj gorkega za večerjo in za zjutraj kaj pripravila.“

Poleg tega je Betežnika še nekaj drugega nagibalo, da si je želel hčer domov. „Resnikova hiša je sicer poštena, ne da bi kaj rekel“, tako je premišljal, „toda Metki se bližajo nevarna leta, in bolje je, da jo imam sam pred očmi.“ Sicer je pa tudi kot oče hrepenel, da bi se lahko pogosteje kaj pomenil s hčerjo brez prič.

Odslej je Metka vsak večer prihajala domov. Po dnevu pa je delala pri županovih. Betežniku bi zdaj ne bilo treba več beračiti, ker bi ga hči lahko živela, vendar tako se je že bil privadil beračenja, da mu ni dalo ostajati doma. Pa saj tudi res ni bil za nobeno drugo delo: na polje ni mogel, rokodelstva pa znal ni. Ker si je bil zadnja leta prihranil nekaj novcev, očitala mu je vsejedno vest, da ne ravna prav, ker še vedno hodi od praga do praga. Pa kmalu se je utolažil, češ, kot oče sem dolžan skrbeti za svojo hčer, in ker drugače ne morem, prisiljen sem prosjati. Sicer pa lahko kdaj obolim, ali Metka umrje: kaj bom vzela tedaj v roke? Metka pa tudi ni pregovarjala očeta, naj živi doma, zakaj bila je že iz mladega vajena očetovega življenja. Pa saj je tudi komaj čutila, da je njen oče berač. Betežnik se je namreč ogibal Resnikove hiše, kadar je vedel, da bi ga hči lahko videla. Resnikovi domači so bili pa tudi toliko previdni, da je niso žalili pri vsakem koščku kruha. Zato je bila Metka prav zadovoljna pri županovih, oni pa so jo tudi radi imeli, ker je bila pridna za delo in drugače poštena in zanesljiva. Nič težjih del ji niso nakladali kakor domačim, in tudi za mlatev bi je ne bili silili, ko bi bilo mōči najeti koga drugega. No pa je še dobro sukala cepec! Resnik sam se je prej upehal kakor Metka. Nekako pol desetih je bilo, ko so iznova nasajali.

„Presneto me že roke bolé, pa sapa me naganja“, potožil je tedaj oče Anki. Tej se sami ni godilo mnogo drugače, zato ni nič odgovorila. Štefan pa je zavriskal in dejal:

„Le počakajte; jutri bode že bolje, da se kosti omečé!“

„Kajpada, stare kosti se bodo omečile! Jutri me bode pa še hrbet bolel; saj vem, kako je bilo druga leta“, zavrnil ga je oče.

V tem hipu so prišli pred skedenj okrajni glavar Pajek, njegov pisar, domači gospod župnik in še drug mestni gospod.

Uprav na novo so jo mislili udariti mlatiči, kar opazi Resnik prišlece. Težko je sicer mlatil, vendar se je prestrašil, češ, sedaj je pa že izgubljena najmanj jedna ura. Spoštljivo se je odkril ter ob kolena otepal zaprašeni klobuk in se priklanjal gospōdi.

„Motimo vas, gospod Resnik“, opravičeval se je prijazno okrajni glavar.

„Saj gotovo težko sučete cepec, sedaj si bode malo oddahnili“, nagovoril je gospod župnik Resnika.

„E, kaj še, nič me ne motite, gospodje“, hitel je Resnik. „Tisto je pa tudi res, da sem že prestar in pretrd za cepec. Dobro, dobro, da ste prišli in me rešili. Kar na celem nisem mogel uiti. Prosim, pojdimo v hišo. — Štefan, namesto mene pokličite mater, da ne bodete čakali.“

„O šoli se bomo nekoliko pomenili“, pričel je v sobi okrajni glavar. „V Dobovcu je res krvavo potrebujete.“

„I, kolikokrat sem že dejal, da dvesto otrok ne more hoditi v župnišče“, pritrjeval mu je Resnik. „Pa gospod župnik tudi nimate vedno časa, da bi poučevali. Novo šolo bomo sezidali, pa je, učitelja bomo pa že kako plačevali, saj ni majhna občina. Koliko se bode pa poznalo posameznim gospodarjem? Ko bi jim ne povedal, še zapazili bi ne.“

„Tako je“, poprime zopet okrajni glavar besedo. „Kaj pa, ali ste se zaradi prostora že zjedini? Ali je Tiščin še vedno tako drag?“

„Kar nič ne odjenja“, razlaga župnik. „Res da je lep travnik in za šolo kakor nalašč, toda — dvesto goldinarjev, to je vendar preveč.“

„Ali drugega prostora ni?“ pozveduje glavar.

„Tako pripravnega seveda ni, toda bi se že dobil. Jaz bi précej ponudil svoj vrt, samo Tiščin bode hud, češ, da sem mu nevoščljiv. Pa še ob cesti je moj vrt, vozovi bi drdrali mimo in motili. Ko bi bilo bolj v zatišju, bilo bi prav.“

„Pokličite Tiščina“, nasvetuje glavar, „da se pomenimo ž njim samim.“

„Saj res, sém naj pride“, méni tudi župnik, župan pa pošlje svojega osemletnega sinčka po Tiščina.

Kmalu vstopi Tiščin, dobovški krčmar.

„Dober dan“, pozdravi vljudno in čisto nič v zadregi, kakor je pač lastno krčmarjem, ki so videli že dokaj gospōde in ptujih ljudij;

„dober dan, gospodje! Tukaj sem, ker ste me klicali.“

„Vaš travnik bi radi kupili za šolo“, nagovori ga prvi župnik; „samo drug kup nam povejte kakor zadnjič; le pomislite, da bode storili dobro delo vsej soseski. No, za koliko ga daste?“

„I, vidite, gospod župnik, prav nič si ne dam izbiti. Oni dan sem še premalo preudaril in se zagovoril, ko sem dejal samo dvesto goldinarjev. To je moj najboljši travnik. Trikrat ga kosim, pa tako blizu je. Potem je pa treba poštovati še to, da mi bodo otroci vse prevrnili okrog oglov, če bo tam šola. Veste, gospodje, res, če ga vam dam za dvesto goldinarjev, prodam ga v svojo škodo. No, ker sem pa zadnjič tako rekel, ponavljam tisto tudi danes; nečem, da bi mi kdo očital, češ, besedo je snedel.“ Tako je govoril premeteni Tiščin, mislil pa vse drugače. „Zdaj drži in ne odjenjaj za lasek“, modroval je précej, ko je videl gospôda v vasi. A Resnik je poznal krčmarja, da mu ni nikoli dosti, in škoda se mu je zdelo srenjskega denarja, zato je trdo prijel prodajalca:

„Lepo te prosim, Tiščin, saj mi tudi vemo, kaj je vreden travnik, in kaj je preveč. Če hočeš, povej pošteno ceno; toliko ne boš nikoli dobil zanj.“

„Dajte si kaj dopovedati“, posreboval je tudi glavar.

„Saj sem vam razložil, kako je, gospodje“, pomigal je krčmar z ramami. „Ne morem ga dati ceneje, ne morem.“

Tedaj pa je vstal Resnik in mirno, a odločno, izpregovoril:

„Šola je pri nas potrebna: drage ne moremo napravljati, zato odstopim jaz svoj vrt za njo in ne zahtevam nič odškodnine. Samo trava bo moja. Kamenje in les bodo tudi navozili posestniki zastonj in pomagali pri zidanju; kar bode pa sicer še treba, zmagala bode že občina.“

„Tako je! Ta je bila moška“, potrka glavar Resnika na rame.

„Jaz plačam zidarje“, ponudi se še gospod župnik. „Kar skličite občinske može, oče župan, da pregledamo prostor, potem pa kar najhitreje pričnimo zidati.“

Tiščin je stal bled kakor stena, tako ga je jezilo, da mu je izpodletelo. In gotovo bi bil hitro pobegnul domov. A bil je krčmar in moral se je zatajevati. „No, vidite, tako bode pa še najpametnejše“, pritrtil je prisiljeno prijazno Resniku in drugim. „Tačas, dokler ne pridejo drugi občinski može, pogledam pa lahko domov, če hlapec dobro pretaka vino. Z Bogom za ta čas, gospodje.“

Tiščin je bil namreč tudi v občinskem odboru, pa je porabljal svoj vpliv le v to, da bi koristil sebi, ne pa občini. Sedaj je pričakoval, da bodo može prišli k njemu, in da jih bode lahko dobil na svojo stran, predno se snidejo pri županu. A varal se je. Vsi odborniki so bili veseli, da vsaj prostora za šolo ne bode treba plačevati, in niso ga podpirali.

Ko so bili vsi zbrani pri Resniku, ogledali so si z gosposko vrt in pritrtili, da se lahko na njem sezida novo šolsko poslopje. Samo jeden je malo oporekal, ker ga je bil naščuval Tiščin, njegov upnik, češ, da bode sosed kovač motil šolski pouk. Toda okrajni glavar ga je zavrnil, rekši, da šolo lahko malo bolj od kovačnice odmaknejo. „Sicer bodo pa dvojna okna, in kovač tudi ne bo zmerom razbijal“, nadaljeval je. „Može, le zadovoljni bodite, da je župan dal svet zastonj in pomenite se, kako bode pričeli, in koliko lesa in apna pa kamenja bo kdo napeljal.“

„Tisto je mala skrb“, pripomnil je Resnik. „Saj ima skoro vsak svojo živino, in če poseka jedno ali dve smereki v gozdu, tudi še ne pojde beračit.“

„Ej, taki nismo, da bi se držali za vsako malenkost, kaj ne, da ne!“ pogledal je neki odbornik po tovariših.

„Jaz bom že nekaterokrat pripeljal, kar že bo“, oglesi se drugi.

„Jaz tudi“, ponudi se tretji. „Resnik, najmodrejše je, da ti preračuniš, koliko bo treba vsake stvari, potem pa razdeli po večjih hišah. Kar je pa hišarjev in slabejših posestnikov, naj pri delu pomagajo, in konec besedij je.“

Vsi so bili jedini, samo Tiščin ni dejal ne bèv, ne mèv. Sam si ni upal upirati se, rajši je molčal. In tako je bilo določeno, da précej pričnó zidati šolo; prihodnjo pomlad, ko se zid osuši, pa bodo že lahko hodili otroci v novo šolo. Občinski može so se razšli, gospôda pa so še nekaj zapisovali in se podpisovali, potem pa je gospod župnik povabil okrajnega glavarja in njegovo mestno družbo k sebi na obed. „Pa še vi pojdite, Resnik, zakaj ne bi zajeli z nami, saj smo prijatelji“, poprosil je tudi župana.

„Ali ne vidite, gospod župnik, da sem ves zaprašen in v delavni obleki? Tak ne smem k vam, vse vam umažem“, branil se je Resnik.

„Nič ne dé, le pojdite kar taki, kdo bi se zmenil za to!“ pritisnil je gospod.

„No, pa pridem, če že res ni drugače. Samo toliko mi dovolite, da Štefanu še naročim, kaj naj delajo, če ne bodo mogli mlatiti, ker so samo trije.“

„Že dobro. Ob dvanajstih, saj veste!“

Gospôda so odšli v župnišče, župan pa se je lepo umil in nekoliko preoblekel, da je bil vsaj

za med ljudi, kakor je dejal. Potem pa je pohitel za ostalimi, da bi ga ne čakali.

Mlatiči pa so vsejedno mlatili, čeprav ni bilo Resnika. Do pol dvanajstih ga je namestovala Resnikovka, potem pa šla z Anko kuhat južino. Štefan in Metka pa sta tačas pospravila otepe in slamo ter šla h kozolcu naložit nov voz pšenice. Pot jima je lil raz obraz o poldanski vročini, vendar ju to ni motilo, da ne bi se veselo pomenkovala. Saj pravijo, da se delo odseda pol hitreje, če je človek dobre volje, kakor pa tedaj, ko je kdo čemerren in nevoljen. Da so bili pa njuni pogovori dobri in pošteni, pričalo je njiju jasno obličje in pa tudi to, ker nista utihnili, ako je prišel mimo kak človek. Toda neki osebi pa vendar-le ni bilo všeč, da sta bila vesela Štefan in Metka. Beračica Maruša Klepetčeva ju je namreč videla in slišala mimogredoč, pa je takoj nekaj pogodrnjala in jo krenila naravnost v kuhinjo k materi županji.

„Dober dan, mati! Oh, kako sem utrujena; vi ne veste, kaj se pravi hoditi o taki vročini po solncu.“ Še govoreč si je odpela obravnice, na katerih je nosila beraško vrečico, ter jo odložila na stopnice, vodeče pod streho. Potem pa je sedla na prvo stopnico in sladko-prijazno rekla Anki: „Daj, dekle, daj mi nož in krompir, da ga jaz nastržem. Materi se gotovo mudi in ti lahko kaj drugega storiš ta čas.“ Maruša je bila namreč pri županovih skoro domača. Nikoli ni prosila darú; to je že tako vedela, da ga gotovo dobi, zakaj prinesla je materi županji vselej toliko in tako imenitnih novic, da so bile vredne najmanj tri perišča moke in včasih še celó skledico kave povrhu. Ej, pa je znala tudi pripovedovati! Suha ženica šestdesetih let je kar vsa oživela, ko je razkladala, kaj je novega pri oném, in kako ravna onegava in onegavi. Danes pa je imela še posebno nalogo, zakaj Tiščinova Lenka ji je bila naročila — kajpada ne zastonj, ampak steklenico vinčka ji je stisnila pod predpasnik — naj govori zanjo pri županji. In kakor nalašč je Maruša poprej zalotila Štefana in Metko v živahnem pogovoru. Sedeč na stopnicah je premišljala, kako bi začela, da bi se ji bolje vezalo in da bi ji Resnikovka rajša verjela. „Prav za prav mi za Lenko ni nič“, tako je modrovala sama pri sebi; „do danes mi še ni kdo vé kaj dala, da bi bilo spomina vredno. Toda sedaj jo imam: če ne bo mazala, pa voz ne steče. Saj sama dobro vé, da brez mene ne opravi ničesar, zato me je pa naprosila. I, ka, bo revica! Če bi bila kako dekle, ne bi bila s šestindvajsetimi leti več doma. Pa kaj hoče? Nekaj denarja bode pač imela in sčasoma tudi hišo, ker je sama, toda ženinom je tudi nekaj za čeden obraz. No, Lenka je pa — no, zala je že še — tako —, pa se je brez stolčka tudi

nagledaš. — I, ker sem ji obljubila, poskusim, kaj opravim pri materi županji.“

Maruša Klepetčeva je jako cenila dobre milodare in je marsikaj storila zaradi njih. Tudi Lenka jo je že pridobila za-se. A v tem slučaju je bila beračica še bolj pripravljena govoriti za Lenko zato, ker je na vso moč sovražila Metko. Skoro neodpustljiv greh se ji je namreč zdel, da Betežnikovo hčer tako spoštujejo pri Resniku, če tudi ni nič več kakor kak drug berač. In njene bistre oči so tudi brž opazile, da Štefan rajši vidi Metko kakor katero drugo, zato je sklenila napeti vse žile, da se ne primoži beračeva hči v — županovo hišo.

„No, Anka, pa ti pomolzi krave, če bo Maruša nastrgala krompirja“, ukazala je županja svoji hčeri, ko je beračica prevzela Ankino delo. Ta-le je vzela golido in šla mlest. Maruša in Resnikovka sta ostali sami v veži, in sedaj je jela beračica regljati, da ni bilo ne konca ne kraja. Najpoprej je povedala, kaj je skuhala koscem onegava, pa da je skopa, da se vsi posli pritožujejo, potem se je togotila nad drugo, ker jo je odpodila brez božjega darú od hiše, in tako je vse obrala. Nato pa je razodela najnovejšo skrivnost, katero je šele včeraj ujela, namreč, da bode bogati Miklav iz Repič omožil hčer.

„Kaj, da jo bo dal že od hiše, pa še tako mlado? I, kam pa?“ pozveduje županja. In Maruša pripoveduje zopet, kar vé in zna. Naposled pa nedolžno vpraša:

„I, mati, saj bode vaš Štefan tudi kmalu ženo jemal, ali ste že kdaj mislili, katera bi bila zanj?“

„Nobene mu še nisem izbrala. Kam se mu pa mudi? No, kadar se bo ženil, menda mu je ne bo težko dobiti“, pristavi Resnikovka samozavestno.

„To je res, da se bodo trgale zanj. — Pa vendar, če bi jo bilo treba danes izbrati, čegava bi vam bila najbolj všeč?“

„Še nikoli nisem tako natanko premišljevala, da bi mogla sedaj-le reči, ta-le ali pa ona-le.“ In županja se zamisli. V duhu hodi po boljših hišah in presoja hčere. Ta ji je preošabna, ona bi ji tudi premalo postregla, ko bi bila za ‚staro‘, a tretja je skoro prerевна za Štefana. Vzdrami jo šumenje v peči, kjer je prekipel lonec.

„Bog pomagaj, no, zraven sem, pa ne da bi toliko pazila —“, pokara sama sebe. Ko zopet razpostavi piskre, zašepeče ji Maruša Klepetčeva bolj potihoma in skrivnostno:

„Veste, mati, katera bi bila za Štefana? — Tiščinova Lenka in nobena druga!“

„Do take iz krčme nimam nič kaj zaupanja. Ljudje radi kaj več povedó, čeprav vse ni res, in pa poljskih del nič ne umeva.“

„Eh, mati županja, če bode poslušali ljudi, ne bo vam nobena prava. Čim boljši je kdo, tem bolj ga obrekujejo in opravljajo, zato ker so mu nevoščljivi, da bode vedeli.“

„Pa tudi ne vem, kaj bode Štefan rekel, zakaj v tej stvari je njegova prva“, ugovarja Resnikovka Maruši, ker ji Lenka ni bila dovolj bogata. Vendar tega ni hotela naravnost reči, zato jo je odbijala bolj po ovinkih. A Maruša ni odjenjala.

„Na polju pač ne dela veliko Tiščinova Lenka, to je že res“, hvalila jo je vnovič, „ali za kuho in postrežbo ji pa daleč okolu ni jednake. Lepo vas prosim, po dvajset do štirideset ljudij pride ob semanjih dneh k Tiščinu, in vsem nakuha sama dovolj. In kje je potem še družina? Vidite, pri vaši hiši je tudi potrebna dobra gospodinja. Pa saj sami veste, kako se morate včasih sukati, kadar imate kosce ali žanjice. Vi že še zmagate, vsaka bi pa ne!“

Te priliznjene besede niso zgrešile svojega namena. Županja, katere ni nobena stvar tako zadovoljila, kakor če jo je kdo slavil kot dobro gospodinjo, bila je že mečja. „O, tisto verjamem, da je Lenka dobra kuharica. Toliko ljudem pripraviti kosilo, to ni majhna reč; saj sama dobro vem, kako je.“

„I, seveda je dobra, kakor nalašč za vašo hišo, prav vredna vaša naslednica bi bila. — Štefan se je pa tudi ne bode branil, saj je Tiščinova domačija prva za vašo, samo —“ in tu je Maruša Klepetčeva vstala, stopila prav tik Resnikovke ter ji šepnila skrivnostno — „samo malo popazite včasih na Štefana, ali pa Betežnikovo dajte od hiše! Meni se dozdeva, da se med njima nekaj plete, pa Bog ne daj, da bi o Štefanu kaj slabega mislila; ne, tega ne, pa tudi nikjer ne bom črhnila besedice o tem; jedino vam sem povedala, ker ste Štefanova mati.“

Županji se je pomračilo lice, dasi je Maruša obetala, da ne bo raznašala svoje povesti.

„Tak pa ni naš Štefan, da bi se z vsako menil“, izpregovorila je ponosno. „Tega ne bo nikoli pozabil, kaj je on in kaj je Metka. No, sicer pa menda ne bo nič hudega: Metka je samo po dnevu pri nas, in kadar se s Štefanom vidita, nista nikoli sama.“

„Tako hudo tudi nisem mislila“, popravljala se je beračica že v skrbeh, da ne bi se zamerila županji. „To je več kakor gotovo, da Štefan ne misli nanjo. Toda ona je drugačna. Mlada in vsa neumna je, poleg tega pa še precēj čedna, pa se nastavlja Štefanu in ga moti. Vaš sin je pa pameten, to se samo ob sebi umeva; če bi pa vendar-le kaj bilo, tedaj pa kar Betežnikovo od hiše — in vse bo dobro! Doma taka ne more ostati, — kaj pa bo! Ko pa pojde

drugam, pozabi jo tudi Štefan in začne misliti na resno ženitev in na nevesto, kakor bi bila Tiščinova Lenka.“

Resnikovka se je zamislila, kakor bi si izpraševala vest, ni-li premalo pazila na Štefana in Metko. Palec in kazalec leve roke je položila preko spodnje ustnice na obe lici, z drugimi tremi prsti si je podpirala brado, z desnico pa, v kateri je držala kuhalnico, zamahnila je nekolikokrat proti Maruši Klepetčevi ter jo tehtno vprašala:

„Ali kaj gotovega veš o Štefanu in Metki? Resnico govôri!“

Marušo je mraz izpreletel po vseh udih, tako jo je iznenadila resno-preteča postava Resnikovkina. Skoro ji je bilo žal, da je sprožila to sitno stvar o Metki, vendar sedaj je bilo treba odgovarjati.

„Posebno hudega, kakor sem že poprej ztrdila“, tako se je izvijala iz zadrege, „ne vem nič. Samo zdi se mi — ali nisem prej tako povedala? — da bi se utegnilo kaj razplesti med njima. Prej-le sem šla mimo vašega kozolca, ko sta Štefan in Betežnikova snopje nkladala, pa je tako govorila in se smejala, da sem si brž dejala: ‚Kar tako ni‘. Tako dekle je kaj vredno, ki je tihega vedenja: ali ni res tako, mati županja?“

Ta ji ni prikimala, kakor drugikrat pri takem poklonu, marveč izpraševala je nadalje: „Kaj pa sta govorila?“

„Čakajte, no — ne morem se brž spomniti“, opravičevala se je Maruša, ker ji je trda predla, zakaj nič slabega ni slišala, lagati pa tudi ni smela, ker je izprevidela, da se županji prav nič ne prikupi, kdor ne hvali njenega Štefana. „No kakšen pomenek je že bil med njima? A pač, že vem. Betežnikova je izpraševala Štefana, ali mu je bolj všeč rožmarin ali nagelj. Nadalje nisem poslušala, pa saj si vsak pameten človek sam lahko misli, kam je merrila.“

„To sta menda kar tako govorila, to še ni nič hudega“, zavrnila je gospodinja pripovedovalko. „Za sedaj mólči o tem! Če res ni vse prav, uredila bom že sama. Bog ne daj, da bi jaz zvedela, da si to trosila med ljudi.“

„Ali me ne poznate, mati?“ zavzela se je Maruša, navidezno razžaljena. K sreči se je pa vrnila Anka iz hleva in pretrgala daljši pomenek.

„Kaj še sedaj nisi nastrgala dosti krompirja?“ začudila se je, videč, da Maruša ni skoro nič storila ves ta čas, ko je ona pomolzla pet krav.

„E, veš, moje roke so že stare in okorne, nisem tako urna za delo ne, kakor ti“, poto-

lažila jo je beračica in jela hiteti, da popravi, kar je bila zamudila.

Popoldne, ko so bile sklede pomite, odšla je od Resnikovih, pa nič ne tako zadovoljna kakor sicer. Za vse svoje novice in pripovedovanje še kave ni dobila. A nadejala se je, da bo drugič bolje, češ, Štefana ne smem pozabiti hvaliti, o oni pa treba za gotovo zvedeti kaj slabega. Potem je poročala pri Tiščinu Lenki, kako je opravila:

„Mati je že precèj mehka“, govorila ji je, „ti se pa kar Štefana samega loti in ne iz-

podleti ti; oče se gotovo tudi ne bo ustavljal obema.“

„Kaj je pa rekla?“ pozvedovala je Lenka.

„Da si najboljša kuharica in gospodinja!“

„Ali res?“

„I kako bi pa jaz drugače to trdila?“ — V Marušini roki se je nekaj trdega posvetilo, in tako urnih nog jo je brisala iz Dobovca v sosedno vas kakor dvajsetletno dekle, dasi je sicer komaj lazila od hiše do hiše. Potem pa še kdo reci, da denar in dobra volja nista pol zdravja!

(Dalje.)

B ô r a.

Oj na gôri, na zeleni, bôra dva stojita
In med sabo v nôči tihi tiho govorita.
Prvi deje bôru drugu: „Brate ravnorasli!
Včeraj so se v moji senci konji-vrancu pasli,
A kraj njih so počivali mi junaki čili,
Vince pili, pesmi peli, sablje so brusili;
Hej, junaki, vsi odbrani, mladi vsi in zdravi,
Pa odjezdili ponosni v dol so, v boj krvavi.
Oj, junaki vi ponosni, vi junaki čili,

Bodete-li v senco mojo zopet se vrnili?“
Drugi pravi bôru bratu: „Priletel iz dalje
In nocój na vejah mojih sôkol nočeval je,
Pa mi pravil je o bôju, oj o bôju ljutem,
Pa je pravil o sovragu, o sovragu krutem;
Pa je pravil, da junaki, ti junaki mladi
Mrtvi ob Dunáju samnem spijo na livadi . . .“
Oj na gôri, na zeleni, bôra dva stojita,
Pa se tiho za junaki padlimi solzita. —

Gojko.

Veter.

Veter, veter, oj povej mi, kje si danes bil?
Sinku tvojemu sem danes ličece hladil.
Je-li mu oko žareče, bistro kot nekdej?
Oj, ugasnil njemu jasni je očij sijaj.
Je-li lice mu rudeče ali mu bledí?
Oj, rudeče, oj, rudeče, mu je — od krvi!
Si-li pesem čul njegovo, si-li slišal vzdih?

Ni ne peva, ni ne plače, on je vedno tih;
Nič več iskrega konjiča on ti ne sedlá,
Niti iskrega konjiča hraber ne igra,
Ni ne peva, ni ne plače, sablje ne vihti —
V čistem polju pri Dunáju mrtev ti leži!
Dežek drobni, dežek drobni mije mu obraz,
A razčesal, a razčesal kodre sem mu jaz.

Gojko.

Ob hudi uri.

Vihár buči, ozračje grom pretresa,
Za bliskom blisk po temnem nebu šviga,
In šviga k zemlji in vasi požiga,
Udarci strele lomijo drevesa.

Mogočnost svojo kažejo nebesa,
S plamenom piše se prirode knjiga;
Brezumno bitje plaho glavo dviga,
In človek moli solznega očesa.

Prizor razdražene se zdi prirode —
Podoba dné poslednjega vseh vekov,
Ko bodo se nebes moči gibale.

Oj, strašne svet ne ogne se usode.
Tedaj dovršen bo namen človekov,
Prirode sile bodo ponehale.

J. O. Golobov.

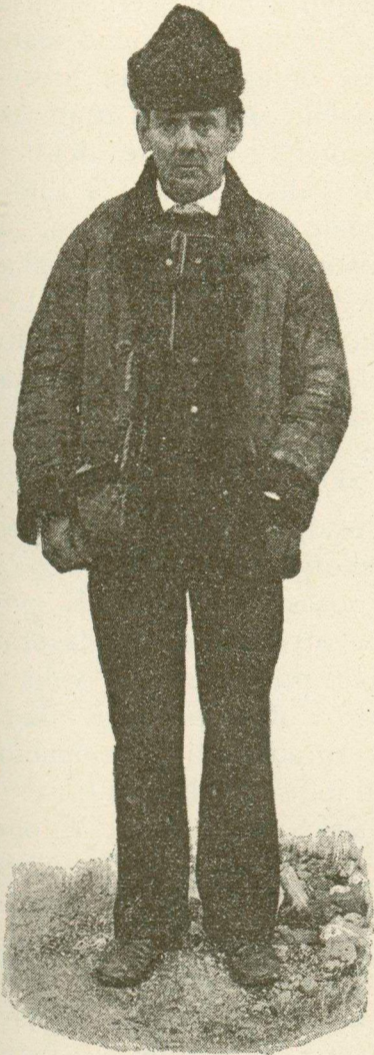
Loka.

(Krajepisno-zgodovinska črtica. — Spisal *Fr. Pokorn.*)

(Dalje.)

III.

Poleg krajevnih in zgodovinskih zanimivostij, katere smo si ogledovali doslej, ima Loka

Loški okoličan.

špitalska cerkev na spodnjem ali novem trgu v mestu.

1. Stari grad.

Preštévaj zlate rómene
Gradove var'vaj zidane.
Narodna.

Pod Ljubnikom štrli izmed košatega drevja kvišku na 501 m visokem stožčastem hribu še nekaj zidovja, pričajoč, da je nekaj stala tukaj zgradba. To je razvalina starega grada loških vitezov, kateri so v srednjem veku imeli veliko veljavo na posestvu loškega gospostva. Ker je bila ta zgradba na jako samotnem, neprijetnem in nepristopnem, zares divjem kraju, zvali so jo po nemško „Wildenlack“ ali „Wildenlok“

in posestnike „de Wildenlok“ ali „de Lokh“. Zakaj so pač, vpraša kdo, sezidali ta grad na tako oddaljenem prostoru? Ako se ozremo na tedanje časovne razmere, nam ni težko odgovoriti na to vprašanje.

Ob času fevdalizma, t. j., ko se je pričela nekako v 7. stoletju odvisnost nižjih od višjih, postali so posebno grajščaki mogočni. Polagoma so se jeli vedno kruteje vesti do svojih podložnikov. Večkrat so plenili posestva drugih ter kratili njihove pravice. Posebno siloviti v tem so bili „roparski vitezi“, kateri so prebivali v dobro utrjenih in težko pristopnih gradovih.

Jednake vrste vitezi so bili izprva tudi loški vitezi, kateri so prebivali na omenjenem, že po narodi dobro zavarovanem, kraju. Med ljudstvom se je ohranila še do današnjega dne govorca, kako velike davke so jim morali dajati tedanji njihovi podložniki in kako bogati so bili. Pozneje so postali jako slavni plemenitaši. Kolikor jih je znanih, nahajajo se večkrat podpisani kot priče v starih listinah brizinških škofov do 15. stoletja. Kot imenitne osebe so bili tudi brizinškim škofom v marsičem v pomoč in službo. Nekateri znamenitejši med njimi so znani ti-le: „Bertholdus de Lok“ je bil že l. 1248.¹⁾ „amtman“ brizinških škofov. Njegova hči „Adelhaide“ se je leta 1260. omožila s Friderikom grofom Ortenburškim. Ž njim ob enem se omenja tudi „Wernherus de Lok“, kateri je tudi bil „amtman“ in je umrl l. 1269. Njegovi sinovi so bili Wernher, Konrad, Jakop, Nikolaj. — „Wernher Loški“ je bil hraber junak, kateri je še živel l. 1297. Oženjen je bil z Nežo, hčerjo Waltherja pl. Sauraua. Bil je „castellanus“, „burcgraue“ brizinškega škofa. „Konrad Loški“ se omenja še l. 1309. Bil je „Landesvicedom“ na Kranjskem. L. 1268. mu je brizinški škof podelil gozdno in lovsko pravico „ex gracia“ na loškega gospostva posestvu. „Nikolaj Loški“ se bere v l. 1283. do 1306. s pridevkom „der Chrainer“. Tudi „Jakop Loški“ se bere l. 1262. kot „castellanus“. Vsi ti bratje so brizinškemu škofu Emihonu delali krivice na njegovem posestvu, a so se pozneje ž njim pobotali in mu poravnali škodo l. 1283. „Wuelfingus Loški“, imenovan „Raebel“, je bil l. 1291. „vitztum“ na Kranjskem in znamenit mož. Iz poznejše dôle je znan „Nikolaj Loški“²⁾ s pridevkom „Poštenci“, kateri

¹⁾ Zahn: Cod. A.—Fr. I.

²⁾ Letop. Mat. Slov. l. 1876. in l. 1883.

je bil sodnik kamniški l. 1402. L. 1428. so ga ranili Nikolaj Gallenberški in njegovi hlapci, kateri so prihruli v Kamnik. „Jurij (Jörg) Loški“ je bil l. 1481. učitelj v Kamniku¹⁾ itd.

Nekateri izmed te plemenite loške rodovine so se pa posvetili tudi duhovskemu stanu, kakor „Viljem (Guilielmus) Loški“, kateri je bil župnik šmartenski poleg Kranja in sicer prvi l. 1286. Šmartno je bilo takrat še v posestvu brizinških škofov, torej je jako umevno, da so domačini imeli prednost pri oddajanju župnije. Tako je leta 1311. umrl župnik v Šmartnem tudi iz te rodovine: „Ulrik de Wildenlok“. „Henrik Loški“ je bil učitelj²⁾, župnik loški, in pozneje celó „Landschreiber“ na Kranjskem, ker je bil zvest kralju Otokarju. Imenuje se v l. 1270. do 1284. „Bernard Loški“ je bil župnik nakelski³⁾ l. 1320. in še leta 1328., ko je dné 31. velikega travna prejel dovoljenje od oglejskega patrijarha Pagana, da smé napraviti oporoko. „Gallus Loški“ je bil gvardijan pri minoritih v Ljubljani leta 1446. in je umrl l. 1466. „Gregor Loški“ je bil vikarij videmskega župnika. Naznanil je 6. marca l. 1480.⁴⁾ kostanjeviškemu opatu Konradu, da je cerkev sv. Ruperta pri Savi po Turkih trpela toliko škode, da ne more plačevati samostanu namiznine.

Ko so pa proti koncu 15. stoletja, kakor méni Valvazor, izmrli ti vitezi, ostal je tudi njihov grad zapuščen ter jel razpadati. Časa zob ga je tako oglodal, da je bil ob Valvazorjevi dôbi že razvalina. Vendar so se okna še poznala, česar dandanes ni več. Sedanji ostanki, kar jih še stoji, pričajo, kako trdno, kako trpežno so nekdej znali zidati. Tudi lahko opazimo na sedanjih razvalinah, da grad ni bil zidan pravilno, marveč tako, kakor je nanesla prirodna lega kraja. Zidovje je bilo 1,25 m debelo. Notranji grajski prostor pa je meril nekako 40 m v dolžino in okoli 18 m v širino. Pred vhomom v grad je bil skoro tako velik preddvor za stražo, kakor grad sam. Oboje pa je bilo v notranjščini v zvezi z mostom, na zunaj pa z oklepnim zidom. Bister opazovalec spozna takoj, da je vsa zgradba bila v resnici romantično divna.

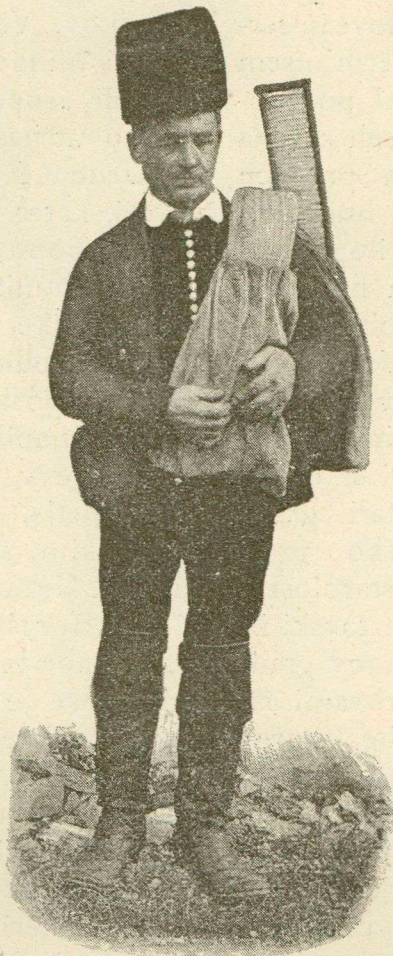
Na zidovju se še opažajo luknje, v katerih so imeli priravnano strelno orožje za obrambo.

Ljudska pripoved nam veli, da je ta grad bil po podzemeljskem rovu v zvezi s starološko grajščino. Prejšnji posestnik starološkega gradú, pl. Edvard Strahl, oče sedanjega posestnika in c. kr. deželne sodnije svetnika gospoda Karola pl. Strahla, je dal vso to stvar preiskovati, a ni zasledil ničesar. Ljudska pripovedka pravi tudi še o bogatih zakladih, ki so skriti pod zemljo starega gradú. Tako namreč baje še dandanes ondi na binkoštni ponedeljek in na Vel. Šmarna praznik zakleta deklica presuševa rmene zlate, zakaj čuje se cvenketanje zatega denarja. Srečen oni mladenič, kateri bi znal razvozlati uganko zaklete deklice, postal bi velik bogatin; a ljudje je ne znajo več. Pozabili so, kaj je treba storiti, kako se vèsti, katere besede govoriti, da bi deklica počakala ter hotela govoriti z dotičnim, ki bi jo videl, in mu razodeti skrivnost uganke.

2. Škofjeloška grajščina.

Povedali smo že, da so brizinški škofje, prejemši Loko v dar in posest, sezidali sebi primeren dvorec, ki se je sčasoma po potrebi povzdignil do veljave grajščine. Kolika pa da je bila ta prvotna zgradba, ni nam znano. Razdejal jo je popolnoma l. 1511. meseca sušca hud potres. Mnogo manjša gotovo ni bila, kakor je bila poznejša, ker potrebe se niso mnogo predrugačile. Znano nam je le to, da je bila poprej grajščinska kapela posvečena sv. Jarneju; v tej kapeli je bil ustanovljen tudi beneficij. Znano je, kakor se bere v starih listinah že l. 1215.¹⁾: „castrum firmissimum

in Lonca“ (jako močan grad v Loki), da je bila ta grajščina dobro zavarovana proti napadom zunanjih kakoršnihkoli sovražnikov. Zato se bere l. 1360.: „Die untere Burg — nider vest“. Zaznamovani so tudi razni prostori v grajščini, kakor leta 1315. škofova sobana, nadalje stanovanje grajščinskega kapelana, kateri je v l. 1313. do 1320. imenovan Ulrik, l. 1482.—1484. Volbank, pozneje pa drugi. Poleg kapele je stala obednica (refectorium) leta 1320.; omenjajo se žitnica, kuhinja in drugi zgornji in dolnji prostori.²⁾ Stanovali so v gradu tudi škofovski vo-

Loški okoličan.

¹⁾ Mittheil. d. h. V. f. Kr. l. 1860., str. 35.

²⁾ Dimitz: G. Kr. l., str. 183.

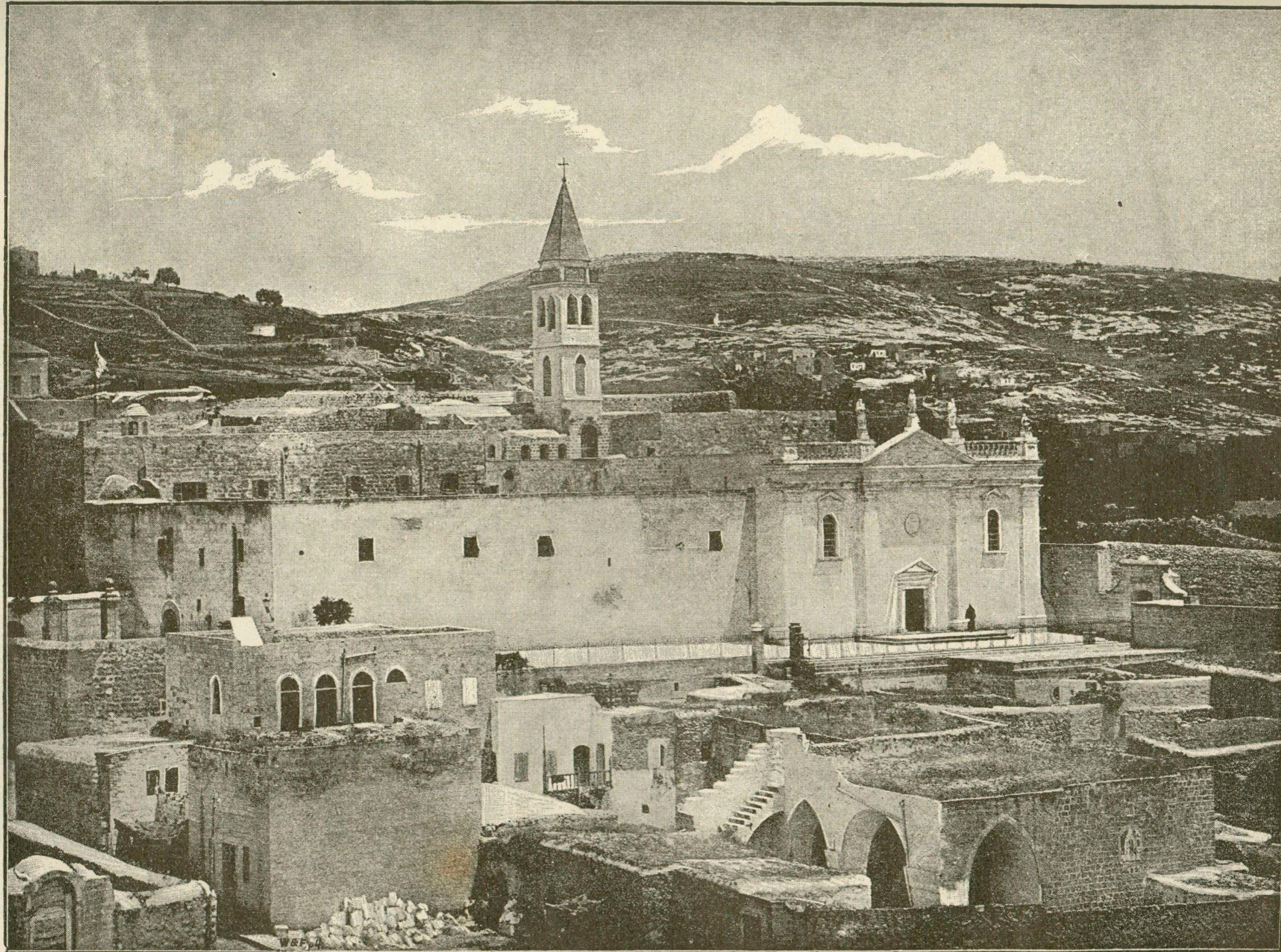
³⁾ Beri „Zgodovino nakelske fare“.

⁴⁾ Izvestja I., str. 11.

¹⁾ Zahn: C. dipl. A. Fr. I., str. 125, n. 126.

²⁾ Zahn: Cod. dipl. A.—Fr. III.

Nazaret s cerkvijo Marijinega oznanjenja. (Po fotografiji.)

jaki in drugo znamenitejše osobje, kakor glavar¹⁾, kateri je oskrboval gospostvo namestu škofa.

Šele čez tri leta po potresu je škof Filip zopet pozidal in popravil grajščino in stolp sredi dvorišča, kapelo pa pozneje. O potresu nam govore napisi na vzidanih, še dobro ohranjenih ploščah z grbom brizinških škofov. Précej nad prejšnjim glavnim vhodom v grajščino se tako-le čita:

Als . in . dem . do . man . zalt . von . Christi . Vnsers . herren . gebvrdt . MDXI . am . XXVI . tag . marcii . das . Schlos . dis . orts . dvrch . den . erdpidem . eingefallen . ist . diser . paw . des . geschlos . dvrch . den . hochwirdigen . hochgepornen . Fvrsten . vnd . herren . herren . Philipen . bischove . zv . Freising . Pfalezgrove . bei . Rein . vnd . herzog . in . Beürn . dis . in . dem . nachfolgenden . XIII . von grvndt . angefangen . vnd

¹⁾ Izprva so to službo imeli domačini. Ob času luteranstva pa so bili tudi domači plemiči okuženi, zato so škofje svoje rojake volili za glavarje v Loki.

. in . dem . XVI . jaren . seiner . Gnaden . stifst . Freising . zv . got . folend . worden .

Jednak napis se je bral tudi na stolpu vzidan, ki je stal sredi dvorišča, a pisan je bil v latinščini. Sedaj je ta napis vzidan na novem hodišču na vrhu stopnic, ki držé iz samostana v grad.

Naj omenim še nesrečni dogodek, ki se je pripetil v tej grajščini.

Škof Konrad V. pl. Hebenstreit pride čez leto potem, ko je bil odvezan od krške stolice, kot brizinški škof v Loko l. 1312. Imel je baje pri sebi 5000 zlatov. Njegovi denarja lačni služabniki ga zabodejo, da bi se polastili denarja. Pokopali so ga najprej na vrtu, misleč, da se je umoril sam. Pozneje se je zvedel zločin, in pokopali so ga v župni cerkvi starološki. Tako nam pravi napis nagrobnega kamna:

Hic iacet Dominus Conradus Episc. Frising. per Dominum Nicodemum, successorem suum hic sepultus Anno MCCCXXX.

(Dalje.)

Potovanje križem jutrove dežele.

(Piše dr. Fr. L.)

VI. Ob nazareških brdih.

V nobenem jutrovskem kraju se mi ni zdelo tako domače, kakor v Nazaretu. Saj je v Nazaretu večina prebivalcev katoliška, tudi glavna cerkev je v katoliških rokah; potem je v Nazaretu in okrog Nazareta več drugih katoliških svetišč, in naposled so domačini nazareški priljudni, olikani, pošteni, kar se kmalu čuti, ako je ptujec tam nekaj dnij. Zato je Nazaret prav vabljiv.

Seveda sodi vsak potovalec kraje po svojih razmerah. Tako tudi jaz. Bilo mi je jako ugodno v Nazaretu in zato se mi je pač tudi précej prikupil.

Nedaleč od svojega velikega samostana in od cerkve Marijinega oznanjenja imajo oo. frančiškani lepo zidano „nova hiša“ za romarje. Ta hiša je zidana popolnoma tako, kakor so zidane boljše hiše po jutrovih krajih. Skozi obzidje in prostoren vhod prideš na dvorišče. To je srednje veliko, štirivoglato; na okrog so spodaj razne sobane, zlasti velika in lepa jedilnica, v kateri je prostora za kakih 40 — 50 oseb, nekaj sob za potnike in shramb. Kuhinje ni tukaj, zakaj kuha se za popotnike v samo-

stanu in donaša sem. Posebno lepo je prvo nadstropje. Tukaj je več sob in sobic s posteljami za ptujce, obširna hodišča in prijazen „divan“, to je skupna soba za vse ptujce, kjer se lahko shajajo, pogovarjajo in zabavajo.

Imel sem, bivajoč v tej ljubeznivi hiši, prijazno sobico z oknom proti cerkvi in trgu blizu cerkve. Tu sem lahko opazoval vse gibanje nazareških prebivalcev, njih nošo in navade; pa tudi ptujci so se tod motali v večjih in manjših družbah, tiho in glasno, kakor je nanasla prilika.

Če sem se zjutraj nekoliko zapoznil v sanjah, vzbudilo me je ljubko petje domačih lastavk, ki so žvrgolele prav pred vrati. Prvi dan, ko sem jih zaslišal pred sobo, zdelo se mi je čudno, kdo me tako prijazno drami. Vstanem, odprem vrata in zagledam mirne lastavke, ki so sedele na drogih in vrvéh na hodišču in gostolele svoje pesmice. Prav nič se niso bale. Rekli so mi, da tukaj so lastavice stalno, po zimi in poletu.

Postrežba romarjev je v vseh katoliških samostanskih gostiščih jako skrbna. Nad vse pa mi je bila všeč tukaj, kjer je imela „nova hiša“ ob mojem obisku za predstojnika omikanega br. Janeza, Holandca po rodu. Kako se je trudil

ta mož kot pravi redovnik za to, da bi osladil romarjem bivanje v Nazaretu, o tem sem pripovedoval že drugodi.

Nazaret leži res na brdih. Nad veliko ezdrelonsko planjavo ali „Merdj-ibn-‘Amir“ (kakor jo zovejo domačini) se dviga polagoma nazareško gorovje blizu tako, kakor naše dolenske gore. Prostira se skoro od karmelskega gorovja do tiberijskega jezera in ni nikjer posebno visoko. Največja višina, „Djebel-et-Tur“ ali po naše Tabor, stoji precěj na samem, vendar je v tem hribovju, o katerem govorimo. Tam, kjer se vpenja ob bregéh naše mestece više in više, ima to gorovje malo planoto ali dolino, ki se razteza od juga proti severu; dvigne se do hrbta tega gorovja in se spušča na drugi strani naprej proti severu, do Safurije na levi in Kefr-Kane na desni strani. Svet je jako primeren za majhno mesto, kakoršno je Nazaret. Ker je dolina obrnjena proti jugu, mislim, da je po letu tudi jako vroče. Vendar hladi Nazarejce pogostoma veter in jim donaša dobrega zraka. — Po teh brdih hoditi je jako prijetno in kratkočasno za onega, ki je vaje hribov. Razgled se ponuja z vsake višine lep: na jug proti Samariji, na sever po Galileji, na zapad do srednjega morja in na vshod na goro Tabor in drugo hribovje.

Nad vse milo pa je potniku, ko hodi po teh brdih zato, ker je tod hodil naš Izveličar. Človek lahko zasadi palico v tla in reče skoro trdno: Tu le-sem je stopil, tu-le je stal naš Gospod! Zlasti čez ono sedlo, ki je naravnost nad Nazaretom, hodil je Gospod gotovo večkrat.

Veličastna cerkev vzbuja spomine na ljubo Mater Božjo. Najlepša dôba v znameniti zgodovini nazareški je bila pač ta, ko je nedolžna Devica, ta najlepši zemski cvet, rastla in cvetla v tem cvetličnem kraju. Nazaret namreč pomenja cvet ali kraj cvetja. Vsi vzori, kar jih imamo pesniki in pisatelji, tu so bili gola istina. Zato je Nazaret res pesniško, ljubeznivo mesto, kjer se poživí in pomladí potnikovo srce.

Opravil sem presveto daritev na vseh svetih mestih, kjer mašujejo katoliški duhovniki. Ko so ljudje videli, da bo tu ali tam sveta maša, takoj se jih je zbralo nekoliko. Ljudje imajo živo versko prepričanje, česar navadno ne nahajamo ob velikih božjih potih. In vseskozi se vedejo dostojno. Da bi le njih revščina ne bila tolika! Ko sem nekoč maševal v svetišču Jožefove delalnice, poleg katere je majhen vrt za zelenjavo, takoj je na vrt smuknila žena, ki je nabrala nekoliko zelenja. Morda mislijo ljudje tudi tukaj, kakor semtertje pri nas: kar je cerkvenega, to je naše.

Lepo je v Nazaretu glavno svetišče: cerkev Marijinega oznanjenja. Potnika obide veličastno

čustvo, kakor na Kalvariji ali v Betlehemu. To svetišče je samó katoliško, zato vlada vseskozi lep mir, in povsod se vidi vzgledna snažnost. Na nobenem sv. kraju nisem prebil toliko časa, kolikor tukaj. Če je kje prijetno moliti, prijetno je tukaj.

Bil sem neizrekljivo vesel sedanje lične cerkve, dokler nisem videl nekaj ostankov stare cerkve iz časa križarjev. Zlasti še potem, ko sem videl mogočno stavbo v Safuriji (blizu Nazareta), kolikor se je je še ohranilo, stavbo iz samega lepo obdelanega kamena, ko sem spoznal načrt treh ladij —, bilo mi je hudo v srcu in rekel sem si: Ni taka, kakoršna je bila prejšnja. Da, kdor hoče videti, koliko stori navdušenost za sv. vero, gledati mora cerkve iz srednjega veka.

Za omiko domačinov storé veliko, veliko redovniki. Ogledal sem si celo vrsto razredov, ne vem pa več koliko jih je. Učitelji frančiškani so mi pravili tukaj, kakor drugodi, da so domači dečki jako nadarjeni za učenje; najbolje jim pa gredó računstvo in jeziki, ker te-le najbolj potrebujejo za življenje.

Tudi za deklice je zavod in šola. Oskrbujejo oboje zlasti „Gospe nazareške“, kakor se imenujejo. Bil sem tudi v tem zavodu in sodil, da ga francoska vlada podpira prav izdatno. Te gospe so mislile, da imajo v lasti oni prostor, kjer je bila nekdanj cerkev kot spomin, da je bil tukaj vzrejen Gospod (ecclesia nutritionis). Četudi so se redovnice dosti vneto — morda še preveč — potezale za to stvar, vendar niso dognale ničesar. Opazil sem pri njih nekoliko nevoljo nad oo. frančiškani, ki niso hoteli priznavati njihovega svetišča. A očetje ravnajo čisto prav, ker nihče ne sme v tako važni stvari ravnati po svoji volji brez dokazov.

Zanimiva zame in za mojega potnega tovariša je bila hiša usmiljenih bratov nad Nazaretom. Na vshodni strani Nazareta namreč, na prijaznem gričku je majhna hiša, prav vkusno zidana. Tu imajo usmiljeni bratje zdravilnico in lekarno. Ob tedanjem času sta bila tukaj samo dva brata, in jeden izmed njiju je bil tudi širje znani Slovenec — zdravnik br. Eduvard Benedičič. Lep mož vam je bil, v najlepših letih, v dolgi redovni obleki, z gosto črno brado. Ravno je dajal ljudem zdravila, ko ga pozdraviva; kmalu zavijeva v domačo govorico, spoznavša ga kot domačina in Slovenca. — Predno sem odšel, spoznal sem, da tam ni srečen in si želi domov. Žal, da ga je dohitela nesreča, predno se mu je izpolnila želja: obolel je na umu, in poslali so ga zdraviti se v Benetke. Kako je sedaj ž njim, ne vem. Pravil je, da so ga že večkrat med potom zgrabili domačini in spravili v smrtno nevarnost. Morda mu je tako nevarno stanje nakopalo dušno bolezen.

Zastran Nazarejk, katerim pojó toliko hvale potovalci, povedal sem v „Romarju“ svojo misel. Res, dolžne so Mariji hvalo za to, kar imajo: lepoto duše in obraza, Mariji, ker je po njej prišla vera Izveličarjeva na svet, ki nas blaži in osrečuje po duši in telesu.

Marija — je bila vredna, da je bilo njeno bivališče med cveticami v gorah galilejskih; Nazaret je bil srečen, da je gledal desetletja najsvetejše osebe, kar jih je bilo kdaj na zemlji.

VII. Huda pot.

Treba, da se ozremo na Pajerja in povemo dalje, kako se mu je vprvič godilo v sv. deželi.

Vrnivši se iz Betlehema v Jeruzalem — bilo je na sveti dan —, videl je veliko francoskih vojakov. Imeli so tedaj (leta 1860.) dosti posla v Siriji, ker so mohamedani strahovito divjali zoper kristijane. Kakor je znano, bilo je najhuje v Damasku in ob Libanonu, toda tudi drugod je vrelo med moslimi. Pajer ni namerjal še dalje muditi se, zato se je odpravljaj na pot. Nakupi si nekoliko spominkov sv. dežele, priskrbi si romarski list, gré izrèč zahvalo oo. frančiškanom za gostoljubnost in doméni se z nekim Ogrom — tovarišem na poti v Betlehem —, da pojedeta skupaj do Jafe.

Ker ob zimskem času mnogo dežuje po teh krajih, zato je potovanje največkrat težavno in neugodno. Pajer si je torej poiskal konja za ježo, kakoršnih se lahko dobi pri Jafskih vratih (v Jeruzalemu). Dal je lastniku dvajset frankov (10 gld.) na roko od konja in ga izročil tovarišu Ogru, sam pa je hotel pospraviti svoje stvari in nekaj malega še nakupiti. Ko se vrne, da bi odrinila, ni bilo konja več, vzal ga je neki francoski častnik. Ne rotnenje, ne prošnja nista nič pomagali, konja ni bilo več. Kaj bi storil? Šine mu v glavo, naj gre peš, kakor njegov tovariš Oger, zlasti ker denarja ni imel preobilo. Stlači prav na tesno svoje dragocnosti v zavoj in se odloči za tako pot. Še jedenkrat ga zvabi želja nazaj v sveto mesto in v cerkev božjega groba, da bi se poslovil od tako milega kraja. Kdo vé, ali pride še katerikrat sem, ali ne! Pred cerkvijo sreča deklico, ki je imela cvetlice. Vpraša jo, ali so na prodaj. Odgovori, da je iz Betanije in da prodaje mleko pa cvetlice. Takoj jih izbere naš Kristijan in dá deklici pijaster. Tako je bila vesela denarja, da mu je poljubila roko.

Vreme se je bilo napravilo neprijazno, dežilo je in mrzel veter je podil nad mestom sive oblake. Naša potnika se še oglasita pri avstrijskem konzulu, ki prebiva ob cesti v Jafo zunaj mesta. Takrat je opravljal to službo grof Kaboga. Močno in odločno jima je odsvetoval, češ, naj

nikar ne hodita sama in ob tem času, „zakaj ne samo vreme je nevarno, tudi domačini so sedaj jako razburjeni, in ne morem vama biti porok za to, kar se vama utegne pripetiti.“ Toda Pajer se ni dal odvrniti od namena: „Kdor ima pogum in zaupanje v božjo pomoč, ničesar se mu ni treba bati.“ Grof je dvomljivo zmajeval z glavo, ko ju je spremil do vrat in gledal za njima, misleč si: „Svoje glavnost se vama morda izplača še prav bridko.“ Ona dva pa sta ubrala pot pod noge in korakala po blatu proti zapadu — proti Jafi. Bila je ura 11. dopoldne, dež je pritiskal neprestano. Večkrat sta se ozrla na Jeruzalem in se poslavljala od njegovega temnega zidovja. A kmalu jima je izginilo izpred očíj, pa tudi pred seboj nista videla mnogo, ker je bilo obzorje zastrto z meglo.

Ker se je bil Pajer dobro obložil z raznimi stvarmi, čutil je kmalu težo svoje prtljage in videl, da mu pot nikakor ne bo prijetna. A treba je bilo prenašati, kar si je naložil sam. Okoli jedne ure popoldne dospeta do vasi Kolonija. Ob poti sta bili dve hiši, obe kavarni. Ker sta bila oba premočena, želela sta se malo pogreti in pokrepčati. A dobila sta samo nekoliko črne kave, in nista imela niti klopi, niti stolov, kamor bi sedla. Zato je vskipela Ogru jeza, da je začel razgrajati in je prevrnil celó majhno mizo. Sedaj pa je bil ogenj v strehi. Lastnik se je hudoval in vpil, Oger je kričal, ljudje so jeli vreti skupaj, in kdo vé, kaj bi se bilo zgodilo, ko bi ne bil znal Pajer poseči vmes. Razložil je domačinom, da Oger ni mislil nič hudega, da je samo slabe volje zaradi slabega vremena in da ima hudo jezo. Dali so se res pomiriti, Pajerja pa hvalili, češ, da je „šeker adam“ — sladek mož.

Ko sta se tukaj pomudila precéj časa, treba je bilo iti naprej, da dospeta še za dné do mesteca Ramle. Tu sta namerjala prenočiti. Pot je bila slaba, vreme še vedno deževno in kmalu se je zmračilo. Bilo je že prav temno, ko prideta z judovskih gorá na saronsko ravnino.

Nekaj časa rineta naprej, ne vedoč, kam gresta. Po blatu in vodi se jima je udiralo globoko. Kar zakliče Pajer: „Dragi moj, zašla sva, preveč sva jo zavila na desno. Kaj pa sedaj?“ „Le naprej, bodi, kar hoče!“ odvrne Oger, kateri se je bil čisto udal v ta jako sitni položaj.

Bodi sreča, bodi nesreča — po dolgem tavanju sta vendar prišla do nekega sela. Prvi so ju pozdravili psi, katerih je po onih krajih povsod jako veliko. Ko ovohajo oba ptujca, zalajajo in zatulijo tako, kakor bi bili volkovi udarili nanje. Kmalu spravijo ljudi po koncu, da pridere iz vasi cela truma oboroženih Beduvinov. Za naša znanca se razplete jako nepo-

voljen in nevaren položaj, ki bi bil marsikoga pripravil ob pogum. Toda Pajerju ni upadlo srce. Načelnik onih divjakov pristopi in zakriči nad njima:

„Česa iščeta tukaj, pasja sinova?“

„Psa nisva, pač pa sva kristijana, — nesrečna, ker sva zašla in zgrešila pot.“

Oboroženi Beduvini se niso hoteli pogovarjati z njima, marveč ju zgrabijo, odvêdejo v selo in potisnejo v zapuščen hlev. Tu v hlevu sta videla, da je bilo bradatih mož nad deset in da se jim torej nikakor ne moreta ustavljati, tem manj, ker sta bila oba do kože premočena in hudo utrujena. V kotu hleva sta videla ob slabi luči skoro popolnoma nagega arabskega starčka, sedečega poleg osla. Imel je nekake gosli, kakoršne imajo tam; namestu strun imajo napeto konjsko žimo. Igral je silno otožno; Ogru se je zdelo, da je to njuna smrtna pesem, in to je povedal tovarišu. Jeden izmed Beduvinov pa zgrabi Pajerja in ga trešči na tla rekoč: „Čakaj, kristijanski pes, nocoj vama pokažemo, kaj smo mi, pravoverni (moslimi)!“ Kristijan ne reče nič, ampak mirno čaka, kaj pride, Oger pa začne preklinjati, da se drznejo ti malopridneži tako ravnati z njima, ki nista storila nič hudega. Pajer ga opomni, da je kletev slaba

priprava za smrt, naj rajši moli. Sam vzame iz žepa svečo, katero je bil dobil pri procesiji v cerkvi božjega groba, da bi jo prižgal za svojo zadnjo uro. A drug Beduvin udari po njem, da odleti sveča v blato. Potem potegne handžar (krivo sabljo) in ga začne vihteti nad Pajerjevo glavo. Pajer je že mislil, da mu razdivjani človek gotovo odseče glavo, zato obudi kesanje in se udá v voljo božjo. A Oger ni bil s tem zadovoljen. Skoči po koncu in se zakadi v drugega Beduvina, rekoč: „Ne, življenja pa ne dam tako po ceni tem vragom! Poprej pobijem turškega psa.“

Tu pa se stvar hipoma zasuče. Bodisi, da so prišli res pravi lopovi nad vás, bodisi, da se je raznesla samo govorica o teh kristijanih: zunaj hleva se začuje močno kričanje: „Lopovi, lopovi!“ Ženske, otroci, moški — vse je kričalo vprek. Beduvine v hlevu popade strah in urno planejo ven ter začno streljati. V tej veliki zmešnjavi ni nihče mislil na oba jetnika; zato skočita po koncu in pobereta svoje stvari in zbežita naravnost iz sela na nasprotno stran, kakor se je slišalo streljanje in vpitje. Kmalu sta bila od strašnega prizorišča toliko daleč, da sta se oddahnila. Toda čakala ju je druga nevarnost.

(Dalje.)

Književnost.

Slovenska književnost.

Osnovni nauki iz fizike in kemije za meščanske šole. V treh stopnjah. Spisal Andrej Senekovič, c. kr. gimn. ravnatelj. II. stop. V berilo je vtisnenih 62 slik. Cena vezani knjigi 60 kr. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1894. V Ljubljani. 8°. Strani 122. — Iz fizike podaje knjiga nauk o toploti, nekoliko iz nauka o magnetizmu, o elektriki, o mehaniki, o zraku in o svetlobi. Iz kemije čitamo o prvinah in drugih splošnih stvareh, potem posebej o spojinah žvepljenih, fosforovih, dušikovih, o pol-kovinah in znamenitejših kovinah. — Ni se treba bati, da bi bilo tvarine za meščanske šole premalo, vendar ni — po naših mislih — nikjer pretežka. Da se ozira na porabo v dejanskem življenju, to je potrebno za namen knjige. Kakor priznavamo „fiziki za nižje razrede srednjih šol“, katero je spisal pred 11. leti gospod pisatelj, da je korenito in skrbno dovršeno delo, tako lahko isto prednost priznavamo temu delu, ki je boljše kakor „I. stopnja“. V jeziku v izrazih, v malenkostih smo opazili natančnost. Nam. molekul bi se pisalo primerneje molekula. Navadno ne pravimo in ne pišemo: o d zlata,

ampak iz zlata. Lahko se spozna razloček tako-le: Srajca je iz platna; ta košček je od mojega platna.

Temu poročilu treba dostaviti nekaj podatkov. Pred dvema letoma je izšel I. del teh „Osnovnih nauk“. A ministerstvo ni hotelo knjige odobriti za šolo drugače, kakor da se premeni „del“ v „stopnjo“. Zato se naš II. del imenuje: II. stopnja. Obseg in razvrstitev snovi se naslanja na učne načrte za meščanske šole, deloma tudi na učne načrte za osmorazredne ljudske šole na Kranjskem. „Prva stopnja“ se rabi letos kot učna knjiga v 6. razredu vnanje šole pri uršulinkah in v 6. razr. dekliške šole pri sv. Jakopu v Ljubljani, potem tudi v „nadaljevalni dekliški šoli“ ubogih šolskih sester de Nôtre-Dame v Šmihelu pri Novem mestu. S to knjigo je naša šolska književnost stopila za dober korak naprej na poti napredka.

Dr. Fr. L.

Pouk o črtežih (planih). Spisal in z 59 podobami pojasnil Jos. Bezljaj, meščanski učitelj in šolski nadzornik v Krškem. Drugi pomnoženi natis. V Celji, 1894. Založilo pedagogičsko društvo v Krškem. Natisnil D. Hribar v Celji. 8°. Str. 31. S tremi velikimi prilogami. Cena 50 kr. To je druga izdaja delca, katero je izšlo že l. 1885. Ker se je

v kratkem času razpečalo, kaže najbolj, da je rabno. Knjižica uči 1. o situacijskih črtelih (mapah), 2. o stavbarskih črtelih, 3. nekoliko o senci, barvah in perspektivi. Za risarja, stavbarja, mizarja je knjižica potrebna, pa tudi toliko lahka, da si s pomočjo jasnih risb v prilogah lahko raztolmači nauk. Zato knjižico radi priporočamo, dasi želimo, naj bi se 3. natisek — če ga doživi — stvarno, jezikoslovno in tiskovno še bolj popravil in očistil.

Varujte naše koristne ptice glada in mraza in nastavlajte jim valilnice! Prošnja in opomin do šolske mladine z navodom, kako pripravljati ptičja krmilišča in valilnice. S 24 podobami. Sestavil Fran Vabič, nadučitelj, Rumeč bl. Ormožja (Friedau). V lastni založbi. Tiskal Drag. Hribar v Celji. 12°. Stranij 22. Cena komadu 15 kr., 10 komadov 1 gld. 10 kr., 50 komadov 5 gld. 100 komadov 9 gld. Ta ljubka, z ličnimi sličicami okrašena knjižica je vredna, da jo pridno beró v vsaki družini in si jo dobro zapomnijo otroci. Naslov naznanja dovolj, kaj je v njej. Jako jo priporočamo.

Nauk slovenskim gospodarjem, kako je zboljšati rejo goveje živine. Spisal Viljem Rohrman, pristav deželne kmetijske šole na Grmu. Založila podružnica c. kr. kmetijske družbe v Novem Mestu. Tiskal J. Krajec. 1894. 8°. Str. 51. Cena 15 kr. — Kako veselo je, da se tako množi naše poučno gospodarsko in obrtno slovstvo! To priča bolj, ko marsikaj drugega, da Slovenec napreduje v gospodarstvu, pa tudi, da se slovenski gospodar želi izobraziti v ljubi materinščini. Pouk je kratek: o bikih, kravah, teletih in mladi govedi. Naposled govori o hlevih in podaje najvažnejša postavna določila o povzdigi reje goveje živine na Kranjskem z dné 11. avg. l. 1890. in 2. maja l. 1891. — Ta knjižica je posebno lahko umevna, preprosta, vendar dokaj popolna. Želimo, da bi se daleč razširila in donesla slovenskim gospodarjem veliko dobička.

Orehovski Bračko pa „Slovenski Gospodar“. Svojim gornjeradgonskim krajanom na presodbo spisal J. Žitek, dosluženi gimnazijski profesor. Maribor. 1894. Založil pisatelj. Tisk tiskarne sv. Cirila. 12°. Str. 56. — Zanimiva spomenica o našem narodno-političnem življenju in borenju. Žalostno, da je treba boriti se proti takim ljudem, veselo pa, da se lahko zavrtimo v boju in takemu nasprotniku izbijemo orožje. Vrlemu gospodu pisatelju z drugimi štajerskimi narodnjaki vred kličemo: Ne udajmo se!

Izvestje „Glasbene Matice“ v Ljubljani v 22. društvenem, 12. šolskem in pevskega zbora 4. letu 1893/94. Izdal odbor, sestavil društveni tajnik Anton Štritof. Vsebina: I. Uvodne besede. II. Kronika. III. Muzikalije. IV. Glasbena šola. 1. Učiteljstvo. 2. Učni načrt. 3. Imenik učencev. 4. Statistika glasbene šole. V. Koncerti. 1. Imenik

pevskega zbora. 2. Vzporedi koncertov. 3. Statistika koncertov. VI. Račun in proračun. VII. Imenik društvenikov. VIII. Naznanilo o začetku prihodnjega šolskega leta. V Ljubljani, dné 7. julija 1884. Založila „Glasb. Matica“. — Tisk J. Blaskovih naslednikov v Ljubljani. 8°. Str. 56. Cena 20 kr. — Brez dvoma bo to poročilo vzbudilo zavest in ponos ne samo vseh matičarjev, ampak tudi Slovencev v obče. Sestavljeno je skrbno in natančno. Gospod društveni tajnik si je s tem zaslužil lepo zahvalo vseh narodnjakov. Želimo le, da bi se tako izvestje izdalo vsako leto.

Slovensko delavsko pevsko društvo „Slavec“ v Ljubljani ob svoji desetletnici. Zgodovinska črtica. Sestavila Anton Trstenjak in Anton Slatnar. V Ljubljani, 1894. Založil „Slavec“. Natisnila Katol. Tiskarna. 8°. Str. 32. — Kaj more biti prijetnejšega za trudnega delavca po dokončanem delu, kakor razvedriti se in pokrepčati z domačo pesmico! Pevsko društvo „Slavec“ je praznovalo letos dné 8. minulega meseca desetletnico in napravilo lepo slovesnost. Ta spis pa je namenjen, da poroča o tem desetletju. Vidi se, da društvo živi in je navdušeno za domače petje.

Slovenska šolska letna poročila za 1. 1893—94.

Na prvem mestu je čisto slovensko

Izvestje c. kr. nižje gimnazije v Ljubljani o šolskem letu 1893/94. Na svetlo dal c. kr. ravnatelj Fran Wiesthaler. Vsebina: 1. Argivska ravnica. Spisal S. Rutar. 2. O račji kugi. Spisal Jos. Hubad. 3. Šolska poročila. Sestavil ravnatelj. V Ljubljani 1894. Založila c. kr. nižja gimnazija. Natisnila I. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 8°. Str. 52. — Lahko se veselimo tega čisto slovenskega izvestja, zlasti še zaradi obeh velevažnih spisov. Naša nižja gimnazija s 388 učenci konec leta — je čast za Kranjsko.

Novomeško gimnazijsko letno poročilo omenjamo tukaj zaradi spisa o slovenski stenografiji:

Jahresbericht des k. k. Obergymnasiums in Rudolfswert für das Schuljahr 1893/94. Inhalt: Samoznaki in okrajšave v slovenski stenografiji. Von Professor Novak. Schulnachrichten. Vom Director. Rudolfswert. Verlag der Lehranstalt. Druck von J. Krajec. 8°. Str. 93. — Učna knjižica s 14 stranmi litografovanega tiska v lepo zvršenih stenografskih znakih (od gospoda pisatelja) ti skoro izvabi vprašanje: Ali je došla res iz Novega mesta? Vrlo, vrlo tako! Obširno poročilo nas nekoliko ozdravi žalosti zaradi tega, da je na tej višji gimnaziji samo 174 dijakov. No, železnica jih pripelje — upajmo — prihodnje leto več.

Letno izvestje c. kr. obrtnih strokovnih šol za obdelovanje lesa in za umetno vezenje čipek

v Ljubljani o šolskem letu 1893/94. Na svetlo dal c. kr. direktor Ivan Šubic. V Ljubljani 1894. Založili c. kr. obrtni strokovni šoli. Natisnila Ig. pl. Kleinmeyr & Fed. Bamberg. Str. 38. — Zanima nas najbolj slika „lesenega stropa iz l. 1638. v Kranju“ iz iste hiše, iz katere so bila v lanskem izvestju narisana vrata. Učencev je bilo koncem leta 109, učenk pa 57.

Ruska književnost.

(Priobčil V. Bučar.)

Materiali dlja slovarja drevne-russkago jazika po pismenim pamjatnikam. (Tvarina za slovar staro-ruskega jezika po pismenih spomenikih.) Trud I. I. Sreznievskago. T. I. A.—K. Spb. 1893.

Proti koncu preteklega leta so izdali prvi snopič velikega dela pokojnega akademika I. I. Sreznievskega. Tvarino za to delo je nabiral celo drugo polovico svojega življenja. Najprej čitamo predgovor, v katerem nas seznanja s postankom in nadaljevanjem celega dela. Slovar je bil začel koncem 40. leta. Najprej je mislil Sreznievski sestaviti slovar k posameznim rokopisom, kakor so delali tudi drugi. Tako je n. pr. A. N. Pipin sestavil slovar za novgorodski rokopis, P. A. Lavrovskij za novgorodski in pskovski létapis; U. G. Černiševski za ipatevski rokopis itd. Popolni slovar dovršiti je sklenil še-le v petdesetih letih. A še takrat ni bil gotov načrt tega dela: ni bilo še rešeno vprašanje, iz kakih spomenikov bi jemal besede: ali samo iz ruskih ali tudi iz jugoslovanskih spomenikov? Deset let poznej je bil dovršen načrt. Sreznievski je mislil jemati tudi besede iz sedanjega jezika. Določeno je bilo, da bo jemal slovar besede iz spomenikov XI.—XIV. veka vse brez izjeme in ob enem vse, kar pojasnjuje besede; spomenike XV.—XVIII. veka pa da bo porabljal za pojasnjevanje staro-ruskega jezika. Izpisovalo se je jako previdno in natančno, da se je tako pokazal jezik ruskega naroda v XIV. in XV. veku. Zgodnja smrt ni dala Sreznievskemu izpolniti, kar je namerjal. Slovar je ostal nedovršen. „Akademija nauk“ je dala to delo nadaljevati in I. del tiskati po načelih Sreznievskega.

V. L. Veličko je izdal dve zbirki pesmij: **Voščnie motivi, drugo izdanje** in **Vtoroj sbornik stihotvorenij**. Pesmi so satirične, a niso hude in ostre.

Stihotvorenija i pisma A. V. Kolcova, izdannija pod redakcieju A. J. Ljaščenska. Sbiografič. očerkom i primječanijami. Spb. 1893. — Dela A. V. Kolcova so končala vrsto ruskih pisateljev, katera so bila priložena listu „Sjever“—ju l. 1893. Ta izdaja je veliko boljša od vseh dosedanjih tega slavnega ruskega pesnika. Urednik je imel na razpolago veliko rokopisov, kateri so lastništvo imperatorske javne knjižnice; P. I. Daškova in V. J. Isajeva. Ljaščenska je vse to dobro porabil in tako napravil najboljši tekst del A. V. Kolcova. V opazki so najvažnejše varijante. Pridejana so pisma A. V. Kolcova, katera so sedaj prvič zbrana v jedno zbirko.

Na dobruju pamjat iz russkih pisatelej. Kniga dlja semejnago čtenija. Sostavljena L. P. Nikiforovim. Moskva. 1894. — Nikiforov je izdal to zbirko v dobrodelne namene. Izbral je sestavke in pesmi boljših pisateljev. Izmed pisateljev naše dōbe so najbolj zastopani: L. Tolstoj, D. Mamin-Sibirjak, Apuhtin, Drožin i. dr. Vsi živeči pisatelji so poslali sestavke, ali so dovolili, da se že natisnjeni pretiskajo.

I. Salov je izdal povest iz petrograjskega življenja z naslovom: **Njutnij ugolok.**

N. Karačebeskij: **Gospodin Arskov** in P. V. Bezoluazov zgodovinski roman: **Ženih dvuh nevjest.**

Pjesmi russkago naroda. Sobrani v gub. Arhangeluskaj i Oloneckoj v 1886 god. Zapisali: M. Istonin i O. Ljutš. Spb. 1894. — Ta knjiga ima narodno rusko poezijo, zbrano v l. 1886. od komisije, poslana v severne gubernije na troške carjeve. Obiskali so 35 mest in zapisali 183 pesem. Namen komisije je bil zapisavati stare pesmi; novejših pesem, katere so namreč razširjene sedaj, nahajamo prav malo. Škoda, da so pesmi izdane skoro brez pojasnila. Na podlagi dobrega poznavanja je dokazal Istonin, kakor so trdili tudi že prej, da pri Rusih pada narodna pesem.

U m e t n o s t.

Glasba.

Slovenske narodne pesmi harmonizoval in za koncert priredil Mat. Hubad. Založila „Glasbena Matica“ v Ljubljani 1894. Lastnina „Glasbene Matice“. Vsako pomnoževanje je po zakonu prepovedano. Partitura in glasovi se dobivajo pri „Glasbeni Matici“ v Ljubljani. Cena: partitura s šestimi glasovi à 1 gld. 20 kr., posamezni glasovi

à 10 kr. — „Glasbena Matica“ je sicer izdala že mnogo narodnih pesmij, vendar zasluži ta zbirka posebno pozornost. Dočim se v prejšnjih zbirkah kaže narodna pesem v svoji prirodni prostosti, prirejena je tu za umetno izvežban zbor. Seveda mora pri tem narodna pesem kot taka nekaj izgubiti: pri vsakem glasu se čuti osebni čut uglasbovalca, in zato se te skladbe ne morejo imenovati čista last naroda. Vendar je jedro pesmij skoro

neizpremenjeno, umetno harmonizovanje se ga le ozko oklepa. Nekatere izpremembe so pa tako srečne, da smo lahko hvaležni uglasbovalcu, da nam je olikal obliko teh pesmij. V obče pa želimo, da bi nam naš glasbeni zavod oskrbel ročno izdajo tako harmonizovanih pesmij, kakor je n. pr. najnovejša hrvaško-slovenska pesmarica „Kolo“, kar bi i društvu i pevcem provzročilo manj stroškov, nego posamezne izdaje dragocenih, krasno opravljenih skladb.

Trije jahači (tri jezdcí). Melodramna pesem N. Lenaua (slovenski prevod A. Funteka, český překlád A. Klášterského) za klavir zložil K. Hoffmeister. Založila L. Schwentnerjeva knjigarna v

Brežicah (ob Savi). Cena 50 kr. — Melodram zahteva živo epično predavanje, med katero so vpleteni lirični odstavki; zato mu najbolj ugaja balada. Tudi tu je balada, a težkoče so izredno velike. Kar pesnik, najbolje izraža s kratko besedo, mora glasbenik široko slikati: glasba potrebuje časa. Tu pa je pesnik, da izrazi skrito grozo, nalašč rabil jako kratek zlog, in to ni ugodno melodramu. Pač je glasbeno slikanje prizorov jako značilno in krepko, a glasbenik se ni mogel razviti, ampak je moral hiteti za pesnikom. Tudi hreščanje lačnih jastrebov ni baš ugoden predmet glasbi, zlasti za konec ne. — Predaval se bo pa melodram lahko, ker je kratek in glasba primerna besedam. E. L.

Razne stvari.

Narodno blago.

Nekoliko belokranjskih vraž in praznih ver.

Vile.

Vile so prebivale najrajše ob studencih. Tu so jih videli večkrat ljudje, kako so prale, česale se, predle in šivale. Tu so čuli ljudje tudi večkrat godbo. Igrale so Vile. Jedenkrat jih je videl deček, ki je prišel z barilom po vode na studenec. Ko jih zagleda, pozdravi jih: „Hvaljen bodi Jezus Kristus! Dober večer, hladna voda!“ Na ta pozdrav so vse izginile.

Prebivale so tudi po jamah. Videli so jih večkrat v skórečji jami.

Imele so pa Vile tudi svoje otroke. Nekoč so pasli pastirji goved, med katero je bil tudi bik. Hipoma se jim prikaže malo dete, zal deček, ki je bil star okoli treh let in bel kakor sneg. Bil je zeló lep, da so se mu vsi čudili. Ko ga bik ugleda, spusti se proti njemu. A dete izgine. Bilo je Vilino dete.

V bedenjski lozi je našla žena v grmlju speče dete. Temu je napravila iz kit hlad, da ne bi solnce sijalo na-nje. Kmalu na to je prišla mati — Vila. Ko je videla, kaj je napravila žena njenemu detetu, vpraša jo, kako plačilo hoče za svojo dobroto. A ta ni hotela ničesar. Kasneje se je seveda kesala, ker bi ji bila dala Vila, karkoli bi bila hotela.

Tesarji so šli ponoči domov in prišli do Kolpe. Ker je bila pa voda narastla, niso si upali čez njo in so prespali v lóvnica na travniku. Po noči pa so videli, kako so prignale krasne Vile svoje blágo k vodi napajat. Blágo je bilo lepo rdeče. A ko se je zora zaznala, izginile so.

Drugikrat so spali drvarji v lozi. Po noči nastane mahoma strašen vihar, ki je kar drevesa lomil in ruval. Drvarji so bili prav veseli, češ, nam vsaj ne bo treba bukev sekati. A ko se zjutraj

vzbudé, vidijo, da je vse v najlepšem redu in ni ne jednega drevesa na tleh. Vse to so delale Vile.

Vile so sedaj sicer izginile, a bodo zopet prišle, kadar bodo ljudje bolj pobožni in pošteni.

V Adlešičih zapisal I. Š.

Naše slike.

Vojvoda Albreht, imenovan „s kito“, III. v vrsti vojvod istega imena, sin Albrehta II. Modrega ali Hromega, bil je porojen l. 1349. in bil torej za dve leti starejši od brata Leopolda III. Umrl je šele l. 1395., torej devet let poznej od brata. O njegovem značaju govori in bode še govorila naša povest: Gospa s pristave. Med drugimi posebnostmi je imel tudi lase spletene v veliko kito, ki bi bila v veselje vsaki ženski. Prebil je mnogo težav in sitnostij, a v obče je bil vrl mož, dober značaj, ki je svojim podložnikom želel sreče in mirú. — Slava Francu Jožefu! Ta slika nam kaže živo podobo in sicer alegorijo, katero so po navodu gosp. Antona Jeločnika predstavljali otroci v Litiji v gostilnih prostorih gospoda Oblaka dné 17. vel. srpana minulega leta v proslavo rojstvenega dné Nj. Veličanstva, našega premilostljivega cesarja Franca Jožefa I. Ugajala je obilnemu zbranemu občinstvu tako, da so jo pozneje, dné 8. kimovca, ponovili gledalcem v prijetno zabavo. S to sliko proslavlja tudi naš list po svoje cesarjev rojstveni dan, dan 18. tega meseca, in kliče: Bog ohrani našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I.! — Jezus, Marija Magd. in Marta. Razlago za to prekrasno sliko slišijo dragi čitatelji v evangeliju, ki se čita v praznik Marijinega vnebovzetja. Čitatelji tu lahko občudujejo umno in vendar preprosto sestavo oseb in drugih predmetov, živahne in pomenljive izraze, nebeško milino Izveličarjevo in vzorno lepoto obeh poslušalk. Omenjamo, da je zlasti v Mariji, ki sedi ob nogah Gospodovih, nenavadno dobro zadet jutrovski ali orientalski značaj.

Dušeslovna pisma.

VII. Pismo.

Čislani gospod! Ne odgovarjam prav rad vprašanju, katero ste mi stavili, ker se mi zdi, da me „izkušate“. Morda imate o tej stvari že trdne — če tudi ne dovršene ali jasne — nazore, in če je tako, kaj bi Vam bilo moje besedovanje?

Toda, ker je stvar tako važna in ker vem, da ste dobrega srca, bodi, izpregovorim nekaj besed o Vašem predmetu.

Pišete mi: „Ali priporočate tudi Vi z dušeslovnega stališča v ravnanju z nasprotnikom tako imenovano ljubezen; ali ste bolj za to, da se z nasprotnikom borimo odločno in srčno, dokler ne zmoremo ali ne pademo?“ Vidite, prav te-le Vaše besede so se mi zdele sumljive. Ljubezen zovete ‚tako imenovano‘, govorite o nasprotnikih — —, kar mi kaže, da je ta stvar v Vašem zmislu preporna stvar, da me hočete klicati in siliti v neki prepir, da bi po svoje povedal svojo misel in tako pomagal temu ali onemu.

Čislani gospod, pustiva take stvari na strani in glejva samo na resnico! Saj dobro veste, kako znajo ljudje mešati in kvariti pojme, narejati iz dobrega slabo, iz slabega dobro. Nama bodi na sami čisti stvari, kakor je sama na sebi.

Gledé na to Vam zatrjujem, da nimamo večje in izdatnejše moči, da ne poznamo zmagovitejšie sile, da nam ni dal Bog boljšega pripomočka za kak namen, kakor je — ljubezen. Opozarjam Vas, da govorim kot dušeslovec, kot opazovalec.

Prav za nalašč, prav z namenom sem opazoval ravnanje in delovanje ljudij in preiskoval, po čem se najbolj nagibujejo. Našel sem, da po ljubezni. Ljudje se mnogokrat ne ozirajo ne na resnico, ne na pravico, ne na želje in prošnje svojega bližnjega, celó na svoj dobiček ne: pač pa se ozirajo na ljubezen. Kadar kaj ljubiš, tedaj se za tisto potruš in si je pridobiš; kadar koga ljubiš, tedaj mu rad ustrežeš ali mu daš, česar prosi, bodisi sicer koristno ali ne, bodisi človek vreden ali ne. Kadar se dva človeka ljubita, tedaj se jima zdé vse lastnosti, ki jih ima kateri izmed njiju, dobre; rada se zagovarjata, rada se branita, rada mило sodita

napake in slabosti. Kadar se sovražita ali šta se njiju srca ločili, tedaj je vse drugače. Če pravi ta, da je kaj tako, poreče drugi, da je drugače; če si pridobi jeden kako zaslugo, hoče jo drugi zmanjšati ali celó utajiti; če drug drugega kaj prosi, ne dobi; skratka: v vseh rečeh hodita po različnih potih. Čim bolj sta različni ti poti, tembolj sta zadovoljna in srečna v sovrastvu. Da navedem dejanski vzgled. Mislimo si dva duhovnika, katerih jeden ima veliko znanja in učenosti, drugi pa nekoliko manj znanja in manj slave, toda ima več prikupljive ponižnosti in ljubeznivosti. Neki človek slabe vere in težke vesti se želi spraviti z Bogom. Pozna oba duhovnika in vé za njiju sposobnosti. Ali bo poklical učenega? Mislím, da ne, marveč ponižnega in ljubeznivega, ker ima do tega ljubezen, do onega ne. — Mislím si skopuha, kateremu je denar neprecenljiv. Če se mu prikupi kaka stvar, dá zanj celó denarja. Kolikokrat se primeri, da se dva posovražita, ki sta se poprej ljubila! S tem se premeni vse: kar je bilo poprej med njima dobro, to jima je slabo in narobe. Isto je, če se spoprijateljita: zasučé se jima ves svet. Ko bi me kak človek sovražil, ne prepričam ga o kaki stvari, ali bolje, ne pridobim ga zanj, ko bi delal tudi čudeže.

Kar sem navêdel, je popolnoma gotovo, ker priča o tem vsakdanja izkušnja. Če sedaj to pomislite in pretehtate, potem pa se vprašate: S čim si najlože pridobimo nasprotnika, odgovor Vam bo: Če si pridobite njegovo srce, njegovo ljubezen.

Nisem pa hotel reči ničesar o tem, kako naj si pridobimo ljubezen. Seveda to je preimenitna stvar, v kateri se treba ozirati na pravico in resnico, ali je dovoljena, ali ni. Kdo ne vé, da ni vsaka ljubezen prava, ne vsaka koristna, ne vsaka dovoljena, ne vselej primerna ali umestna? Ko bi torej kdo poudarjal le ljubezen in zopet ljubezen, odvrnemo mu: Da, če je ljubezen prava, potem jo smemo uporabiti za pomoč in za dobre namene, a slaba ljubezen (taka utegne biti ona ‚tako imenovana ljubezen‘) nam ne bodi nikdar sredstvo, s katerim bi si pridobili nasprotnika. — Tako vidite, da je treba povedati še marsikaj, predno se stvar pojasni.

(Konec.)

Domača fotografska umetnost. Kakor v drugih stvareh, tako imamo tudi v fotografski stroki dobre domače može, katere priporočamo domačinom. Naši naročniki jih nekoliko že poznajo, ker so tudi prijatelji našega lista.

V Ljubljani je gosp. Jos. Armič, bivajoč na Marije Terezije cesti. Izdelal je že nekaj slik za naš list. Vadil se je dalje časa v Krakovu v Galiciji in je zveden v vseh delih fotografske stroke.

V Gorici je Slovencem na roko g. Anton Jerkič, bivajoč na Travniku. Njegovo spretnost nam kaže slika na str. 480. našega lista.

Listnica uredništva. *Gosp. F. v M.* Sicer je minulo precēj tednov, odkar ste mi pisali, vendar Vam nečem ostati dolžan odgovora. Ker mi očitate zastran neke pesmi, ki je prišla v druge roke, zatrjujem Vam, da o tem ne vém ničesar. Meni ni prišla v roke, torej nisem odgovoren zanjo. — Posebno zanimivo pa je, kar navajate za vzrok, zaradi česar mi ne morete zaupati. To je moje — nemško ime. Rečem Vam odkrito, da me je ob tem očitaniu navdajalo čustvo, kateremu ne vem izraza. Moje nemško ime! Tega mi ni očital še nihče. Zares natančni ste. Kdo vé, koliko zaupanja imajo pri Vas možje več ali manj nemškega imena? Pokojni Bleiweis, pokojni vladika Wolf, sedanji vladika Strossmayer in mnogi drugi — vsi so Vam jako sumljivi ljudje, ker imajo nemška imena. No, dragi gospod, smete mi verjeti, da si nisem sam izbiral svojega priimka. Če bi mi bilo na izber, morda bi si izbral še kaj lepšega, nego je n. pr. „Boris Miran“ ali „Libor val Buren“, in mogočnejšega, nego je n. pr. Hanibal ali Napoleon. Kakor vse kaže, je Vaše ime čisto slovensko in tako značilno, da bi lahko veljalo vsem za vzor. Škoda, da ga ne poznam in da ne moreva menjati!

A ker imate Vi bržkone stranske misli, češ da sem prišel od nekod iz severne Nemčije in hočem med Slovenci veljati za Slovenca (seveda iz dobičkarstva), povem Vam, da so moji predniki bili pošteni Slovenci, kolikor jih imajo zapisanih črnovrške krstne knjige, in teh je že nekaj rodov. Nemščine niti znali niso, torej tudi mene niso mogli stariši naučiti tega jezika. Potemtakem bi človek dejal, da nisem tako grozno sumljiv.

Toda imé! To se človeka drži kakor koža; kakor je zamorec črn, četudí se stokrat opere. No, bodi; prav zaradi tega sem Vam hotel odgovoriti o tem nekoliko nenavadnem predmetu, da pojasnim to stvar in vsaj povem, kako naj se izgovarja moj priimek.

Kakor Slovenci sploh, tako imamo tudi v našem domačem kraju jako mnogo priimkov od krstnih

V Moravčah pa je nastopil mlad fotograf, nadarjen in jako delaven: Davorin Rovšek, dobro znan našim naročnikom po slikah Gornji grad, Višnja gora i. dr. Letošnjo zimo se je učil na dunajski učilnici za fotografijo in reprodukcijo ter si pridobil lepo spretnost. Pred kratkim je razstavil v Kolmanovi prodajalnici precejšno število slik, narejenih po raznih fotografskih načinih.

Kadar potrebujejo domoljubi fotografske umetnosti, ni jim treba zahajati k ptujcem, ampak naj se oglašajo pri našincih.

imen. Kdo ne pozna Adamičev, Benedičičev, Florijančičev, Janežičev in podobnih brez števila? Poleg končnice *ič* prideva narod tudi še druge, n. pr. *in*, kakor: Pavlin (kar je menda bolj ptuje) ali *ač* — Gregorač, *ak* — Mihelak. A narod tudi krajša krstna imena v priimkih in sicer večinoma na končnico *è*, kakor: Bernè ali Pernè (Bernard), Florè, Flerè (Florijan); Habè (Habijan ali Fabijan); Mehlè (Mihael); Ožbè, Ažbè (Oswald, od tod Ozbič), Romè (Jeronim); Štefè (Štefan); Šemè (Šimon); Tomè (Tomaž) in Lampè od: Lampreht ali Lampert ali Lambert, kateri priimki se nahajajo tudi po Kranjskem, kakor je bila n. pr. moja součenka v Idriji Lampreht. In končnica *è* je vendar slovenska. Potemtakem utegne biti tudi moje ime toliko slovensko, kolikor n. pr. Lampič, Habič, Fabič, Antončič itd. (Zaradi zanimivosti povem svoje mnenje, da je priimek Mikš ali Mikuš od Dominikus-a — ali štajerskega Dominkuša.) — Nerad sem govoril o tem, vendar se mi je zdelo potrebno, da pač pustite nekoliko suma o mojem nemškem imenu in poveste drugim, da se imenujem po obče slovenski navadi Lampè. Zdravi!

Sedaj o Cigaletu nekaj besed onim, kateri so darovali za njegov spomenik.

Pri nas je dokaj Cigaletov, in tudi Cigalič se nahaja. Težko je reči, odkod bi bil ta priimek. Zasedil sem nemški priimek Ziggall, če se ne motim, med Tirolci in Štajerci. Od tod je menda prišel priimek Cigalè, ki bi imel slovensko končnico in nemško deblo, če je namreč Ziggall nemškega vira.

Za Cigaletov spomenik so darovali:

Gosp. *Janež Habè*, župnik v p., 5 gld.; gospod *dr. Jos. Marinko* 1 gld.; gosp. *Ivan Lampè* 1 gld.; gosp. *Viktor Steska* 1 gld.; gosp. *I. I.* 1 gld.; gospa *M. Skrinjarjeva* 1 krono.